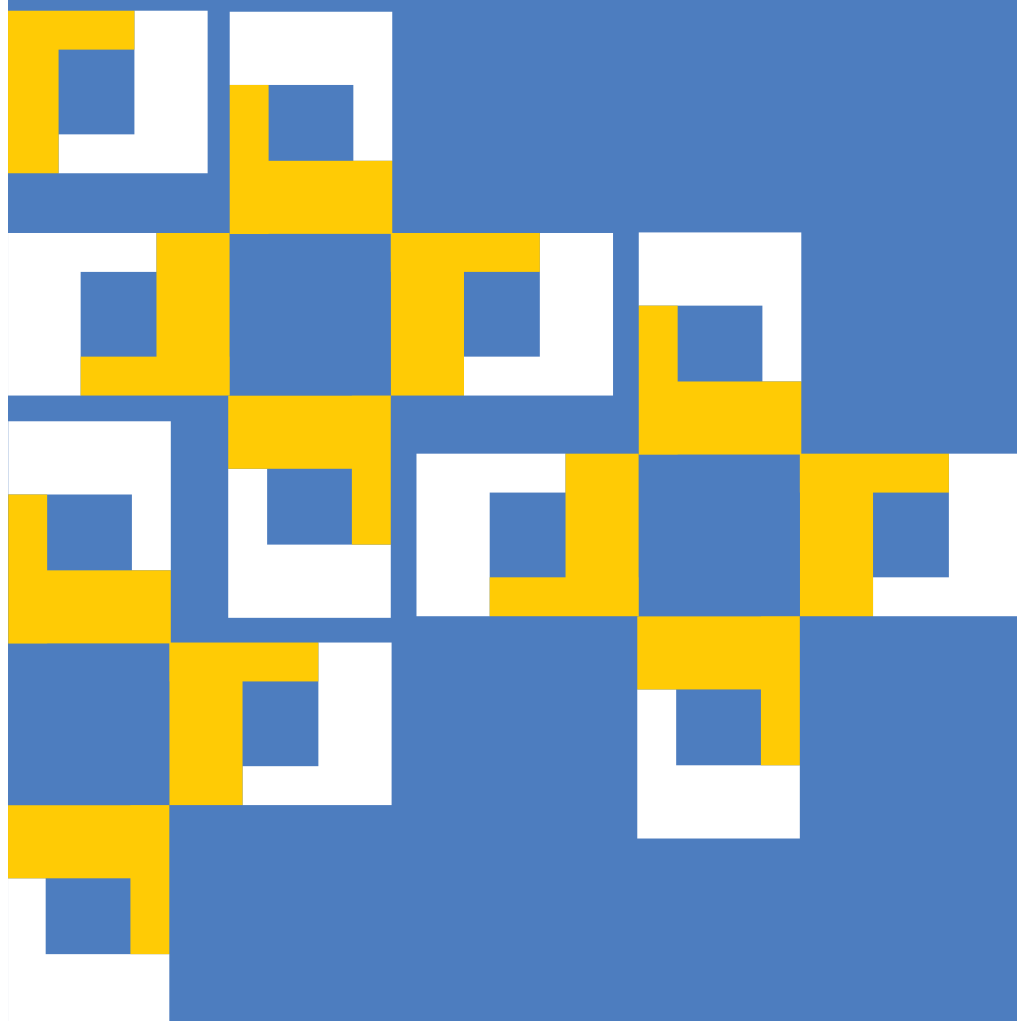

СТІЙКІСТЬ ТА ЗГУРТОВАНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Періодичний звіт на основі моніторингових
матеріалів з обраних регіонів України

2026

ВИПУСК 17.
БЕРЕЗЕНЬ – КВІТЕНЬ
2026 РОКУ

СТІЙКІСТЬ ТА ЗГУРТОВАНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Періодичний звіт на основі
моніторингових матеріалів
з обраних регіонів України

СТІЙКІСТЬ ТА ЗГУРТОВАНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ. Періодичний звіт на основі моніторингових матеріалів з обраних регіонів України. **ВИПУСК 17. БЕРЕЗЕНЬ – КВІТЕНЬ 2026 РОКУ** / Український незалежний центр політичних досліджень. Київ. Червень 2026. 38 с.

Цей звіт підготувала команда Українського незалежного центру політичних досліджень у межах діяльності Національної платформи стійкості та згуртованості, громадянської ініціативи, започаткованої в лютому 2018 року (попередня назва – Національна платформа «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію»).

Діяльність Національної платформи спрямована на посилення національної стійкості України. Щоб цього досягти, необхідно забезпечити діалогові практики в суспільстві, надати пропозиції владі щодо вироблення відповідних політик, зокрема стосовно стійкості й соціальної згуртованості, а також забезпечити суспільну обізнаність у цих процесах. Ініціатива реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу в межах проекту «Забезпечення стійкості України в умовах зростання ризиків та наслідків війни».

Звіт базується на даних про події у 12 областях України, що мають значення для формування політики національної стійкості. Відбір областей здійснено на основі аналізу процесів згуртованості мешканців Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Львівської, Миколаївської, Одеської, Харківської, Херсонської, Чернівецької і Чернігівської областей унаслідок розгортання воєнних дій. Для збору даних ми вирізнили тимчасово окуповані території, прифронтові та звільнені території, території, що розташовані в умовному тилу.

УНЦПД висловлює подяку за надані матеріали учасникам Регіональної мережі Національної платформи стійкості та згуртованості: Володимир Мережку, Денису Гречку, Андрію Романенкові, Миколі Яцкову, Дмитрові Арабаджієву, Оксані Івасів, Вікторії Демченко, Тамарі Астаховій, Діані Бариновій, Дементію Белому, Наталії Нечаєвій-Юрійчук, Любові Мульованій.

Укладачі звіту: Світлана Горобчишина (текст), Світлана Конончук (загальна редакція)
Літературна редакторка: Аюна Бивальцева
Дизайнер: Олександр Глиненко
Координація проекту: Іван Вартовник, Оксана Івасів, Анна Іщук, Валерія Скворцова

Зміст цієї публікації є цілковитою відповідальністю авторів і жодним чином не відображає офіційну позицію Європейського Союзу.

Публікація доступна на сайті Національної платформи стійкості та згуртованості <http://national-platform.org> та сайті УНЦПД www.ucipr.org.ua.

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ	05
РЕЗЮМЕ	06
I. ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІ ТЕРИТОРІЇ <i>(Донецька, Запорізька і Херсонська області)</i>	09
1. Зміни в системі управління	09
1.1. Рішення окупаційної влади	09
2. Гуманітарна ситуація	12
2.1. Дії окупаційної влади щодо рекрутингу в збройні формування	12
3. Робота над ідентичністю	13
3.1. Зміни в стандартах освіти	13
3.2. Політика пам'яті: топоніміка, музейна справа, свята і як їх відзначають	14
II. ПРИФРОНТОВІ ТА ЗВІЛЬНЕНІ ТЕРИТОРІЇ <i>(Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Миколаївська, Харківська, Херсонська і Чернігівська області)</i>	15
1. Зміни в системі управління	15
1.1. Рішення влади, що позначилися на згуртованості	15
2. Робота над ідентичністю	20
2.1. Зміни в стандартах освіти	20
2.2. Політика пам'яті: топоніміка, музейна справа, свята і як їх відзначають	21
3. Спільна справа	22
3.1. Взаємодія на рівні спільнота – влада. Довіра до рішень влади. Реагування на потреби та бізнесові й громадські ініціативи	22
4. Зміни в соціальній структурі	23
4.1. Виклики, пов'язані зі становищем жінок, дітей і людей з інвалідністю	23
4.2. Потреби вимушених переселенців. Реагування	24
4.3. Потреби добровольців територіальної оборони й реагування на них. Мобілізація	24
III. УМОВНО ТИЛОВІ ТЕРИТОРІЇ ПІД УПРАВЛІННЯМ УКРАЇНСЬКОГО УРЯДУ <i>(Вінницька, Закарпатська, Львівська, Одеська й Чернівецька області)</i>	25
1. Зміни в системі управління	25
1.1. Рішення влади, що позначилися на згуртованості	25
2. Робота над ідентичністю	28
2.1. Зміни в стандартах освіти	28
2.2. Мовна політика	29
2.3. Політика пам'яті: топоніміка, музейна справа, свята і як їх відзначають	29
2.4. Свобода віросповідання	29
3. Спільна справа	30
3.1. Взаємодія на рівні спільнота – влада. Довіра до рішень влади. Реагування на потреби та бізнесові й громадські ініціативи	30
3.2. Взаємодія на рівні суспільства. Ініціативи. Довіра між групами	31
4. Зміни в соціальній структурі	32
4.1. Виклики, пов'язані зі становищем жінок, дітей і людей з інвалідністю	32
4.2. Потреби вимушених переселенців. Реагування	32
4.3. Потреби добровольців територіальної оборони. Реагування. Мобілізація	33
МЕТОДОЛОГІЯ ЗБОРУ ДАНИХ	34

СКОРОЧЕННЯ

АЕС	атомна електростанція
БФ	благодійний фонд
ВЛК	військово-лікарська комісія
ВПО	внутрішньо переміщена особа
ДНР	Донецька народна республіка
ДСНС	Державна служба України з надзвичайних ситуацій
ЗСУ	Збройні Сили України
ІПСО	інформаційно-психологічна операція
КАБ	керована авіаційна бомба
ЛНР	Луганська народна республіка
МАГАТЕ	Міжнародне агентство з атомної енергії
МВА	міська військова адміністрація
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
ОВА	обласна військова адміністрація
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПЦУ	Православна церква України
РЕБ	засіб радіоелектронної боротьби
РПЦ	Російська православна церква
РФ	Російська Федерація
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
«СВО»	«спеціальна воєнна операція»
ТЕЦ	теплова електростанція
ТОТ	тимчасово окупована територія
ТЦК та СП	територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
УВКБ ООН	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
УГКЦ	Українська греко-католицька церква
УПЦ (МП)	Українська православна церква Московського патріархату
ЦНАП	центр надання адміністративних послуг

РЕЗЮМЕ

Ситуація на фронті

У березні – квітні 2026 року лінія фронту загалом залишалася відносно стабільною попри високу інтенсивність бойових дій на основних напрямках. Російським військам не вдалося досягти оперативних проривів чи суттєво змінити конфігурацію фронту. Навіть там, де ворог мав локальні просування, вони здебільшого були тактичними й супроводжувалися значними втратами. Через це нападник дедалі частіше бив по цивільній інфраструктурі, житлу, лікарнях, енергетиці, логістиці та об'єктах життєзабезпечення. Такі удари не лише завдають матеріальних збитків, а й психологічно тиснуть на людей і ускладнюють роботу різних служб.

Українські сили зберігають здатність стримувати противника та завдавати ударів по його техніці, системах ППО, командних пунктах і логістиці. Зокрема, це проявлялося в [локальних контратаках](#) і ударах по складах боєприпасів, маршрутах постачання та військовій інфраструктурі як на тимчасово окупованих територіях, так і в [глибокому тилу](#) Росії. Отже, просування противника залишалось локальним, а за оцінками [ISW](#), темпи наступу знижувалися. Водночас це не знімає загрози подальших атак, оскільки у війні на виснаження дедалі більшого значення набувають ресурси, логістика, технології та здатність сторін підтримувати тривалу інтенсивність бойових дій.

I. ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІ ТЕРИТОРІЇ

Протягом весни продовжувалась примусова інтеграція окупованих територій Донецької, Запорізької та Херсонської областей у російський політичний, адміністративний, економічний і цифровий простір. Підготовка до виборів до Державної думи РФ на осінь 2026 року, видача російських закордонних паспортів і посилення контролю над майном, економікою й цифровими сервісами свідчать про спробу закріпити окупацію як довгострокову модель управління.

Ключовими інструментами інтеграції залишаються репресії, вилучення майна, контроль над комунікаціями та персональними даними, примусова паспортизація і призовні кампанії. Через ці механізми населення стає дедалі залежнішим від окупаційних адміністрацій, російських документів і державних сервісів РФ.

Плани переселення громадян РФ, купівля нового житла в Маріуполі вихідцями з Росії, мілітаризація освіти та ідеологічна робота з дітьми й молоддю спрямовані на зміну складу населення і послаблення зв'язку захоплених територій з Україною.

Водночас окупаційна влада не здатна забезпечити базових умов життя: зберігаються гуманітарні кризи, проблеми з інфраструктурою, кадровий дефіцит і залежність від бюджетних дотацій з центру. У довгостроковій перспективі це поглиблює соціальні й демографічні втрати та ускладнює майбутнє відновлення і реінтеграцію цих територій.

II. ПРИФРОНТОВІ ТА ЗВІЛЬНЕНІ ТЕРИТОРІЇ

Безпекова ситуація сильно впливала на більшість сфер життя: управління, роботу критичної інфраструктури, евакуацію, освіту, транспорт, економічну активність, гуманітарну допомогу та соціальну підтримку. У цих умовах довгострокове планування нерідко поступалося швидкому реагуванню на поточні виклики, хоча в окремих регіонах уже помітні спроби завчасно підготуватися до повторних криз через резервне енергоживлення, підготовку до опалювального сезону, захищені освітні простори та цифрові механізми обліку потреб і пошкоджень.

Стійкість громад має нерівномірний характер. У відносно віддалених від фронту громадах зберігається можливість підтримувати базові сервіси, планувати відновлення та розвивати окремі

інструменти соціальної й економічної підтримки. Натомість у громадах, наближених до лінії бойових дій або прикордоння, комунальні, транспортні, медичні та соціальні послуги дедалі частіше стають фрагментарними. Окремим ризиком є транспортна ізоляція: скорочення або зміна маршрутів у прифронтових громадах так само ускладнює доступ до медицини, адміністративних послуг, евакуації та гуманітарної допомоги.

Гуманітарна підтримка загалом залишається дієвою, але несе на собі надмірне навантаження. Міжнародна, державна, муніципальна й волонтерська допомога забезпечують базові потреби населення, роботу водопостачання, медицину, евакуаційну логістику та резервне енергоживлення. Водночас залежність від зовнішніх ресурсів – усе ще один із ключових ризиків.

Відновлення житла та підтримка ВПО є гостро затребуваними. Різні процедури, як-от програма «єВідновлення», житлові сертифікати, місцеві виплати й дистанційне обстеження пошкодженого майна, поступово пристосовуються до умов війни. Водночас масштаби руйнувань суттєво перевищують темпи компенсацій і фактичного відновлення. Серед так і не вирішених проблем – довгострокове житло, стабільне працевлаштування, доступ до соціальних послуг та включення в життя приймаючих громад.

Економічна стійкість прифронтових громад значною мірою тримається на здатності місцевого бізнесу продовжувати роботу попри безпекові ризики, логістичні обмеження, перебої з електропостачанням і пошкодження майна. У регіонах застосовуються практичні інструменти підтримки підприємців: місцеві податкові пільги, гранти, компенсації, часткове відшкодування витрат на генератори й сонячні електростанції, а також платформи діалогу між владою та бізнесом. Водночас ці заходи радше допомагають утримувати базову економічну активність, ніж створюють умови для повноцінного розвитку, оскільки бізнес і надалі працює під постійним воєнним, фінансовим та регуляторним тиском.

Окремим джерелом напруженості залишаються мобілізаційні процеси, робота територіальних центрів комплектування / військово-лікарських комісій, бронювання та питання справедливості процедур. Посилення адміністративних заходів може бути необхідним з погляду обороноздатності, але без прозорих правил, належної комунікації та реагування на зловживання воно здатне підірвати довіру до інституцій. Подібний ефект мають і корупційні кейси у сферах ВЛК, бронювання, оборонного будівництва, укриттів, відновлення та закупівель: у прифронтових умовах вони сприймаються не стільки як фінансові порушення, скільки як питання безпеки, справедливості й довіри до влади.

III. УМОВНО ТИЛОВІ ТЕРИТОРІЇ ПІД УПРАВЛІННЯМ УКРАЇНСЬКОГО УРЯДУ

Попри віддаленість від лінії фронту умовно тиллові області залишаються вразливими до дронних і ракетних атак, які впливають на роботу енергетики, транспорту, житлового фонду та критичної інфраструктури.

Ключовим напрямом залишається підготовка до наступного опалювального сезону та реалізація комплексних планів стійкості. Регіони спрямовують ресурси на когенерацію, резервне живлення, автономність водопостачання, захист критичної інфраструктури та розвиток розподіленої генерації. Водночас головним викликом є перехід від затверджених планів до їх практичного виконання в умовах обмежених ресурсів і постійних безпекових ризиків.

Соціальна сфера працює з підвищеним навантаженням. Потреби ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю та родин військових продовжують зростати. У відповідь громади розвивають реабілітаційні сервіси, безбар'єрні рішення, програми працевлаштування, психологічної підтримки та ветеранського підприємництва. Водночас накопичення цих потреб поступово перетворюється на довгостроковий виклик для місцевих бюджетів і систем соціальної підтримки.

Важливим ресурсом для громад залишається активність волонтерів, бізнесу й міжнародних партнерів. Саме завдяки поєднанню місцевих ініціатив, міжнародної допомоги та міжмуніципальної співпраці громади підтримують роботу соціальної інфраструктури, реалізують проекти модернізації і допомагають Силам оборони України. Разом із тим у багатьох сферах зберігається висока

залежність від зовнішньої підтримки, особливо в питаннях енергетики, відновлення інфраструктури та соціальних послуг.

Окремим фактором ризику є суспільна довіра. Корупційні скандали, конфлікти навколо мобілізаційних заходів, непрозорість окремих рішень та затримки у вирішенні накопичених проблем формують додаткову напруженість між громадянами і інституціями. А суспільний запит на справедливість, підзвітність та якісну комунікацію з боку влади продовжує зростати.

I. ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІ ТЕРИТОРІЇ

(ДОНЕЦЬКА, ЗАПОРІЗЬКА І ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТІ)

1. Зміни в системі управління

У березні – квітні 2026 року окупаційна влада продовжувала вбудовувати місцеві адміністративні структури на ТОТ Донецької, Запорізької та Херсонської областей у російську систему управління. Цей процес супроводжувався подальшим згортанням місцевого самоврядування, кадровими перестановками й посиленням контролю з боку окупаційного керівництва.

На окупованій частині Донецької області [зберігалася](#) практика призначення на ключові посади управлінців з інших регіонів РФ. Водночас відбувалися ротації на муніципальному рівні. Система місцевого самоврядування тут фактично зруйнована: очільників так званих міських округів призначає окупаційне керівництво, а їх подальше затвердження муніципальними зборами має формальний характер. Показово, що такі управлінські структури створюють навіть для територій, які Росія повністю не контролює. Зокрема, було [погоджено призначення](#) керівника Краснолиманського округу, хоча місто Лиман залишається поза контролем російських військ, а за значну частину території так званого округу тривають бойові дії.

1.1. Рішення окупаційної влади

>> ПІДГОТОВКА ДО ВИБОРІВ ДО ДЕРЖАВНОЇ ДУМИ РФ

На тимчасово окупованих територіях триває підготовка до виборів до Державної думи РФ, запланованих на осінь 2026 року. Окуповані території України будуть уперше формально включені до загальноросійського виборчого процесу.

Відповідно до [федерального закону](#) від травня 2025 року, на території так званої ДНР створено три одномандатні округи з центрами в Горлівці, Донецьку та Макіївці. До цих округів включено не лише окуповані населені пункти, а й території, які перебувають під контролем українського уряду або залишаються зоною активних бойових дій. Зокрема, до Горлівського округу віднесено незахоплені Краматорськ, Слов'янськ, Костянтинівку та Лиман. Організацію голосування на окупованій частині Донеччини покладено не на окремі окружні комісії, а на так звану [виборчу комісію ДНР](#). Це додатково вказує на формальний характер процесу: за умов реального волевиявлення одна комісія не могла б повноцінно адмініструвати голосування для 1,6 млн виборців. Крім того, значна частина населених пунктів, захоплених після 2022 року, зруйнована або майже безлюдна, що фактично унеможлиблює повноцінне голосування.

Добір кандидатів також демонструє, що політичне представництво на окупованих територіях визначається ззовні й не пов'язане з реальними інтересами місцевих громад. За [даними](#) російських медіа, від «Єдиної Росії» на окупованій частині Донеччини планують висувати осіб, пов'язаних із російською пропагандою, окупаційними структурами або політичним супроводом подій 2014 року. Схожий підхід до формування кандидатського поля простежується і в інших окупованих регіонах: у Запорізькій області кандидатом може стати кримський депутат Олексій Тихомиров, а в Херсонській – Олена Дмитрук, перша заступниця очільника окупаційної облдуми. До повномасштабного вторгнення вона була пов'язана з низкою бізнес-активів на Херсонщині, зокрема ПрАТ «Херсонліфт», ТОВ «Зерноком агроюг», Комбінатом будівельних конструкцій і Торговим домом «Янтар»,

розташованими на нині деокупованій частині області. До того ж партійні списки, імовірно, очолять керівники окупаційних адміністрацій Євген Балицький і Володимир Сальдо, які можуть виконувати роль політичних локомотивів, тобто мобілізувати підтримку партії без обов'язкового переходу до Держдуми.

На тимчасово окупованій частині Херсонської області також [розпочалася](#) підготовка до попереднього голосування «Єдиної Росії». Реєстрація виборців відбувається через російський портал «Госуслуги», а саме голосування заплановане на 25–31 травня. Загалом підготовка до виборів до Державної Думи РФ на окупованих територіях є частиною політики довгострокового закріплення окупаційного режиму. Її мета полягає не в забезпеченні представництва населення, а у створенні видимості політичної інтеграції цих територій до РФ, легітимації окупаційних адміністрацій і демонстрації контролю навіть над тими населеними пунктами, які Росія фактично не контролює.

>> ЗАПОРІЗЬКА АЕС

Станом на березень – квітень 2026 року ситуація навколо окупованої Запорізької АЕС залишалася нестабільною через вразливість зовнішнього енергопостачання. У березні станція втратила зв'язок з основною лінією 750 кВ «[Дніпровська](#)», а у квітні сталося відключення лінії 330 кВ «[Феросплавна-1](#)», що змусило ЗАЕС тимчасово покладатися на резервне живлення. Подальше відновлення «Феросплавної-1» частково стабілізувало ситуацію, однак не усунуло системних ризиків, пов'язаних із вразливістю зовнішнього енергозабезпечення в умовах окупації та бойових дій.

Паралельно, за [повідомленнями](#) активістів руху «Жовта стрічка», на території ЗАЕС працює група з РФ, яка проводить інвентаризацію ресурсів і фіксацію обладнання на об'єкті.

Попри те, що радіаційний фон у Запорізькій області був [у межах норми](#), ситуація на ЗАЕС усе ще є джерелом підвищених техногенних і безпекових ризиків.

>> ПОСИЛЕННЯ РЕПРЕСІЙ

Репресивні практики – один із ключових інструментів утримання контролю над окупованими територіями. На ТОТ Херсонської області окупаційні судові органи [фіксують зростання](#) кількості справ за звинуваченнями в «державній зраді» та «шпигунстві». Такі заяви свідчать про посилення переслідування нелояльного до окупаційної влади населення та спроби придушити будь-які прояви українського спротиву.

Паралельно застосовуються й позасудові механізми тиску. За [даними](#) Кримськотатарського ресурсного центру, у лютому – березні 2026 року РФ внесла щонайменше 22 уродженців Запорізької та Херсонської областей до переліку осіб, нібито причетних до екстремізму або тероризму. Потраплення до такого списку передбачає блокування рахунків, обмеження права розпоряджатися майном і фактичну економічну ізоляцію. У такий спосіб репресивна система поєднує кримінальне переслідування, адміністративний тиск і фінансові обмеження, перетворюючи їх на інструменти покарання за проукраїнську позицію.

>> «НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ» ЖИТЛА

У Маріуполі механізм визнання житла безхазяйним фактично використовується для його подальшої «націоналізації» та передачі під контроль окупаційної адміністрації. За [даними](#) журналістського розслідування, у списках такого майна вже перебувають 12 948 квартир і будинків; частину об'єктів опечатують ще до завершення процедури вилучення. Оформлення права власності за російськими правилами супроводжується штучними бюрократичними бар'єрами. Наприклад, мешканець Маріуполя не може оформити право власності на житло навіть після набуття російського громадянства, якщо таке житло перебуває в спільній власності хоча б з одним громадянином України.

Додатковим фактором ризику є обмежений термін оформлення майна: за чинними окупаційними правилами нерухомість має бути перереєстрована за російським законодавством до 1 липня 2026 року. Для власників, які виїхали з окупованих територій, не мають доступу до документів або не можуть пройти російські адміністративні процедури, це створює високий ризик втрати права на житло.

Подібний механізм формується і на тимчасово окупованій частині Херсонської області. Наприкінці березня окупаційна Херсонська обласна дума [підтримала](#) законодавчі зміни, які

спрощують передачу так званого безхазяйного майна у власність місцевої окупаційної влади. Формально це пояснюється потребою забезпечити службовим житлом залучених фахівців, однак фактично йдеться про створення правових умов для вилучення нерухомості та її подальшого використання в інтересах окупаційної адміністрації.

У сукупності ці практики свідчать про системний перерозподіл власності на окупованих територіях, який може використовуватися не лише для економічного контролю, а й для закріплення нової соціальної структури, лояльної до окупаційної влади.

>> **ДЕМОГРАФІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ**

На тимчасово окупованих територіях демографічна трансформація закладається в довгострокові плани забудови та розвитку територій. За даними російського видання [«Ведомості»](#), Внешнекономбанк, спільно з Єдиним інститутом просторового планування, напрацював так звані плани розвитку Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей. До 2045 року РФ планує переселити на тимчасово окуповані території України майже 114 тис. росіян. Цей процес пов'язують із розробленням 15 генеральних планів і 10 проєктів комплексного розвитку, будівництвом понад 13 млн кв. м житла, дитячих садків, шкіл і медичних закладів, а також відновленням доріг і залізниці та розвитком туристичних зон.

Водночас, за [даними](#) окупаційної влади Маріуполя, близько трьох чвертей нового житла в місті купують не місцеві мешканці, а вихідці з регіонів РФ, переважно з Центрального федерального округу. У сукупності ці процеси свідчать про довгострокову зміну демографічного складу ТОТ і формування нового соціального середовища, більш залежного від окупаційної влади й інтегрованого в російську систему.

>> **НОВІ МЕХАНІЗМИ ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ**

На тимчасово окупованій частині Херсонської області прийшла адміністрація продовжує вибудовувати механізми централізованого контролю над економікою. Зокрема, так званий губернатор Володимир Сальдо розпорядився створити [«штаб продуктивності»](#), який має координувати роботу місцевих відомств і контролювати виконання показників, визначених російським національним проєктом «Ефективна та конкурентна економіка». Такий крок подається окупаційною владою як елемент управлінської модернізації, однак на практиці свідчить про подальше підпорядкування регіону російським федеральним програмам і посилення адміністративного нагляду. Водночас ця «інституційна стабілізація» залишається штучною: окупована частина Херсонщини критично залежить від фінансових вливань РФ, а економіка останньої занепадає.

>> **ЗБІЛЬШЕННЯ ТАРИФІВ НА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІ ПОСЛУГИ**

Телекомунікаційна інфраструктура на ТОТ дедалі більше перетворюється на інструмент фінансового та інформаційного тиску на населення. У 2026 році інтернет і мобільний зв'язок [можуть подорожчати](#) щонайменше на 20 %. Оператори пояснюють це збільшенням витрат на обладнання, модернізацію мереж, податки, імпортозаміщення та виконання вимог російського законодавства щодо зберігання даних.

Водночас зростання тарифів поєднується з посиленням контролю над інформаційним простором і каналами комунікації. Росія поступово обмежує роботу популярних месенджерів і просуває власні цифрові сервіси, що може ускладнити зв'язок із мешканцями ТОТ. Додатковим ризиком є [запровадження](#) реєстрації мобільних пристроїв за IMEI-кодами: на окупованих територіях цей процес може фактично прив'язати SIM-карту й телефон до конкретної особи та унеможливити анонімне користування зв'язком. Для мешканців ТОТ це означає не лише здорожчання послуг, а й подальше звуження доступу до незалежної інформації та зростання ризиків цифрового стеження.

>> **ЦИФРОВИЙ НАГЛЯД І ДОСТУП СИЛОВИХ СТРУКТУР ДО ДАНИХ**

РФ [розширює можливості](#) силових структур для контролю над цифровим середовищем, що створює додаткові ризики і для мешканців окупованих територій. З 1 квітня 2026 року ФСБ отримала право без рішення суду вимагати копії баз даних у будь-яких організацій – від банків і корпорацій до наукових установ. Це фактично відкриває спецслужбам доступ до персональних даних, фінансової інформації, клієнтських баз і внутрішньої інформації підприємств.

Паралельно повноваження ФСБ розширюються і в інших сферах: спецслужба може відключати громадянам мобільний зв'язок та інтернет, впливати на доступність окремих сайтів, а також брати участь у формуванні чорних списків міжнародних ідентифікаторів (IMEI-кодів) мобільних приладів. У поєднанні з посиленням контролю над операторами зв'язку це формує систему цифрового нагляду, у якій користування телефоном, інтернетом і фінансовими сервісами дедалі більше прив'язується до контролю з боку силових структур. Для мешканців ТОТ це означає зростання ризиків ідентифікації, стеження і покарання за нелояльну чи проукраїнську позицію.

>> ВИДАЧА РОСІЙСЬКИХ ЗАКОРДОННИХ ПАСПОРТІВ

Окупаційна влада [повідомила](#) про початок видачі на ТОТ біометричних паспортів РФ для виїзду за кордон. Першим містом, де ця послуга стала доступною, названо Маріуполь; запис на оформлення здійснюється через російський портал «Госуслуги». Запровадження таких документів свідчить про подальше вбудовування окупованих територій у російський адміністративний, міграційний і цифровий простір, а також про закріплення нав'язаного громадянства РФ як умови доступу до базових державних послуг.

2. Гуманітарна ситуація

Ситуація в тимчасово окупованих Олешках у Херсонській області в березні – квітні 2026 року була критичною і мала ознаки гуманітарної блокади. За даними українських посадовців і волонтерів, у місті можуть залишатися від 2 до 8 тис. людей, які не мають стабільного доступу до електроенергії, води, їжі, ліків і медичної допомоги. Виїзд із міста ускладнений через [мінування доріг](#) і контроль з боку окупаційних сил, а спроби доставити продукти й паливо супроводжуються високими ризиками, зокрема транспорт може підірватися на мінах.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець [повідомив](#), що звертався до Міжнародного комітету Червоного Хреста та російського омбудсмена з вимогою забезпечити гуманітарний коридор для евакуації цивільних з Олешок і навколишніх населених пунктів. У квітні він додатково [закликав](#) міжнародну спільноту забезпечити доступ міжнародних місій до міста, посилити фіксацію злочинів і створити дієві механізми реагування на гуманітарну катастрофу. Водночас окупаційна адміністрація публічно заперечує наявність кризи й перекладає відповідальність на Україну. Така позиція свідчить про контрольовану інформаційну політику, спрямовану на приховування масштабу гуманітарної ситуації, і водночас ускладнює міжнародні зусилля щодо надання допомоги цивільному населенню.

2.1. Дії окупаційної влади щодо рекрутингу в збройні формування

З 1 квітня російська влада розпочала на тимчасово окупованих територіях України першу призовну кампанію за законом про так званий [цілорічний призов](#). Під призов підпадають чоловіки віком від 18 до 30 років, а строк служби становить 12 місяців, якщо за цей час не буде укладено військовий контракт. За [даними](#) руху «Жовта стрічка», окупаційні адміністрації вже сформували призовні комісії та залучили поліцію до розшуку «ухилянтів» через рейди за місцем проживання, перевірки й примусове доставлення до військкоматів. Попри заяви окупаційної влади, що строковиків нібито не відправлятимуть у зону бойових дій, попередні кампанії свідчать про ризик їх подальшого залучення до бойових підрозділів РФ. Це є черговим етапом примусової мілітаризації населення ТОТ і втягування мешканців окупованих територій у військову систему держави-окупанта.

Паралельно окупаційна адміністрація посилює тиск на студентську молодь. За [повідомленнями](#) активістів «Жовтої стрічки», від закладів освіти вимагають, щоб щонайменше 2 % студентів підписали контракт із Міністерством оборони РФ. У навчальних закладах уже проводяться агітаційні кампанії за участю адміністрації та викладачів: студентам пропонують пільги, зокрема переведення на бюджетну форму навчання або спрощене отримання диплома після проходження служби. Водночас керівництву закладів освіти погрожують звільненням у разі невиконання встановлених показників. Так, під виглядом добровільного контракту на ТОТ фактично формується система адміністративного примусу до служби в армії РФ.

3. Робота над ідентичністю

3.1. Зміни в стандартах освіти

На тимчасово окупованих територіях освіта залишається одним із головних інструментів ідеологічного впливу на дітей і молодь. Окупаційна влада розширює мережу проєктів [«Орлята Росії»](#), [«Юнармія»](#), «Двіженіє первих» і «Юг молодой», через які школярів поступово втягують у проросійське виховання. За [даними](#) активістів руху «Жовта стрічка», на ТОТ уже встановлено близько 1400 так званих парт героя – елементів пропагандистського проєкту партії влади «Єдина Росія», що героїзує російських військових.

[Джерело: телеграм-канал «Жовта стрічка»](#)

[Військову тематику](#) вводять як через позакласні заходи чи зустрічі з російськими військовими, так і через гуртки й заняття, які подають як технічні чи інженерні. Зокрема, школярам демонструють безпілотники та пояснюють базові принципи роботи з ними. Так, військові технології поступово стають частиною повсякденного освітнього середовища.

Окупаційна влада також посилює контроль над вищою освітою. Університети на ТОТ використовують як майданчики для так званої [профілактики екстремізму](#): такі центри створено, зокрема, в Донецьку й Мелітополі. Під виглядом виховної роботи студентам нав'язують проросійські наративи, проводять лекції, «патріотичні» заходи, конференції та тренінги, де Україну подають як «загрозу», а підтримку РФ – як єдино прийнятну позицію. Студентів також залучають до пропагандистських ініціатив та інформаційних кампаній.

Водночас за фасадом ідеологічної мобілізації залишаються проблеми з базовим функціонуванням освітніх закладів. У Мелітопольському педагогічному університеті працівники понад два місяці [не отримують](#) заробітної плати, а адміністрація пояснює затримки «нестачею фінансування» та дотаційністю регіону. Це підважує публічні заяви окупаційної влади про розвиток освіти й демонструє проблеми з управлінням та фінансуванням освітньої сфери.

3.2. Політика пам'яті: топоніміка, музейна справа, свята і як їх відзначають

На лівобережжі Херсонської області окупаційна влада створила [так званий реєстр пам'ятників](#) регіонального значення. За їхніми даними, до переліку ввійшли 34 об'єкти, з яких 16 віднесено до пам'ятників «Великої Вітчизняної війни». Водночас окупаційна адміністрація заявляє, що їхній так званий відділ з охорони культурної спадщини з'явився лише у квітні 2026 року, тому коштів на відновлення чи реставрацію пам'яток немає.

II. ПРИФРОНТОВІ ТА ЗВІЛЬНЕНІ ТЕРИТОРІЇ

(ДНІПРОПЕТРОВСЬКА, ДОНЕЦЬКА, ЗАПОРІЗЬКА, МИКОЛАЇВСЬКА,
ХАРКІВСЬКА, ХЕРСОНСЬКА І ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТІ)

1. Зміни в системі управління

Управління прифронтовими та звільненими територіями визначалося насамперед безпековою ситуацією. Рішення в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Херсонській і Чернігівській областях дедалі частіше ухвалювалися навколо кількох базових завдань: захисту населення, підтримання критичної інфраструктури, реагування на наслідки обстрілів і збереження доступу до основних послуг. Через це довгострокове планування часто відходило на другий план, поступаючись швидкому реагуванню на поточні ризики.

Водночас у частині регіонів помітні спроби не лише реагувати на наслідки атак, а й заздалегідь готувати громади до повторних криз – через планування укриттів, посилення захисту від дронів, пожежну безпеку, резервування енергетики й підготовку критичної інфраструктури до повторних ударів. У Херсонській області безпекова ситуація [впливає](#) навіть на повсякденні управлінські рішення: влада списує майно, пошкоджене обстрілами, передає обладнання лікарням і прибирає техніку з території соціальних закладів, щоб не створювати додаткових ризиків для людей.

Окремий виклик – кадрове й інституційне виснаження системи управління. У найбільш уразливих громадах бракує управлінських кадрів, окремі керівні посади залишаються вакантними місяцями, а робота адміністрацій дедалі більше залежить від безпекових умов. Показовим є приклад Херсонської області, де в обласній та міській військових адміністраціях залишалося [понад 150 вакантних посад](#). А на Донеччині у Слов'янську [припинили](#) особистий прийом громадян, перевівши комунікацію в дистанційний формат. У Миколаївській громаді працівники військової адміністрації більше не перебувають постійно на місці, а виїжджають до громади залежно від безпекової ситуації. У прифронтових умовах саме військові адміністрації залишаються основними центрами ухвалення рішень, тоді як роль місцевих рад і депутатського корпусу зменшується. З одного боку, це дає змогу швидше реагувати на безпекові загрози в умовах війни, але з іншого – створює виклики для довіри, прозорості й урахування інтересів різних груп населення.

1.1. Рішення влади, що позначилися на згуртованості

Під час засідання [Конгресу місцевих та регіональних влад](#) на Закарпатті, яке відбулося за участю Президента України, особлива увага приділялася життю прифронтових та окупованих громад, їх підтримці й подальшій інтеграції в загальнонаціональний порядок денний.

Важливим символічним кроком стало вручення почесної відзнаки [«Місто-герой України»](#) 16 громадам. Серед відзначених – міста Донеччини Дружківка, Костянтинівка, Краматорськ, Покровськ і Слов'янськ, які тривалий час були прифронтовим форпостом і тилом для українських захисників, а нині зазнають дедалі інтенсивніших атак і руйнувань. На Запоріжжі відзнаки отримали Гуляйполе, довкола якого тривають важкі бої, й Оріхів, що перебуває під постійними ударами з перших днів повномасштабного вторгнення. На Харківщині відзначили Куп'янськ, який залишається в зоні активних бойових дій і постійних обстрілів. На Дніпропетровщині – Марганець, Нікополь і Павлоград, які попри регулярні атаки продовжують функціонувати завдяки організованості й стійкості мешканців.

Такі рішення підтримують видимість прифронтових територій у національному просторі та зміцнюють зв'язок між державою і громадами, які найбільше потерпають від війни.

>> ОБМІН ПОЛОНЕНИМИ

У результаті кількох етапів обміну військовополоненими з РФ додому повернулися українські захисники та цивільні громадяни. **5–6 березня** відбувся масштабний обмін у форматі «500 на 500», який пройшов у два етапи по 200 та 300 людей з кожної сторони відповідно.

11 квітня – «Великодній обмін», у межах якого до України повернулися 182 людини (175 військовослужбовців і 7 цивільних).

24 квітня – 73-й етап обміну, який включав 193 українських оборонців, зокрема прикордонників, нацгвардійців і бійців ЗСУ.

Обміни полоненими мають важливе гуманітарне й суспільне значення для прифронтових громад. Для родин військових це підтвердження, що держава продовжує боротися за повернення своїх людей, а для громад – джерело надії та моральної підтримки. Кожне повернення додому посилює довіру до держави й підтримує згуртованість навколо спільного очікування – повернення своїх.

>> ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Системи життєзабезпечення прифронтових регіонів загалом зберігали керованість, однак працювали в умовах постійного ризику пошкоджень, аварійних відключень і зростання навантаження на комунальні служби. Найбільш уразливими залишалися громади, розташовані близько до лінії фронту або в зоні регулярних обстрілів, де доступ до електро-, газо-, водо- і тепlopостачання дедалі більше залежав від безпекової ситуації.

На Донеччині **зупинення Слов'янської ТЕС**, яка розташована в місті Миколаївка, фактично означає втрату останнього великого генеруючого підприємства області. Водночас частина персоналу станції продовжує підтримувати об'єкти, важливі для життєзабезпечення Миколаївки та енергопостачання області. Найгострішими залишаються проблеми водопостачання Краматорська і Слов'янська через **пошкодження** системи каналу «Сіверський Донець – Донбас», а в окремих громадах, зокрема в **Миколаївці** та Дружківці, доступ до базових комунальних послуг поступово скорочується.

Паралельно регіони готуються до наступного опалювального сезону завдяки розвитку резервної та розподіленої генерації. У прифронтових областях планується або вже триває встановлення **когенераційних установок**, блочно-модульних котелень і генераторів для об'єктів критичної інфраструктури. Так, відбувається поступовий перехід від аварійного реагування до створення резервних спроможностей, які мають забезпечити тепло й воду, а також роботу медичних та основних служб у разі повторних атак.

На загальнодержавному рівні ця підготовка **реалізується** через комплексні плани стійкості регіонів і міст. Вони розроблені на основі досвіду зими 2025–2026 років і зосереджуються на чотирьох напрямках: захисті критичної інфраструктури, розвитку розподіленої генерації, резервному й альтернативному живленні, а також децентралізації тепlopостачання. Водночас держава намагається адаптувати механізми фінансування до можливостей прифронтових громад. Уряд **спростив** умови співфінансування проєктів у межах планів стійкості: для Дніпропетровської області частку місцевого співфінансування знижено до 15 %, а для Донецької, Запорізької, Миколаївської, Харківської, Херсонської та Чернігівської – до 10 %. Це має пришвидшити реалізацію проєктів із захисту критичної інфраструктури, резервного енергоживлення та підготовки до опалювального сезону в умовах обмежених місцевих ресурсів.

Загалом системи життєзабезпечення прифронтових регіонів демонструють здатність до адаптації, але їхня стійкість залишається нерівномірною. У відносно віддалених громадах основні сервіси зберігаються, тоді як у найближчих до фронту населених пунктах комунальні послуги поступово стають фрагментарними, а підготовка до зими залежить не лише від ресурсів, а й від можливості безпечно виконувати ремонтні роботи та встановлювати обладнання.

>> ЕВАКУАЦІЯ

У березні – квітні 2026 року евакуація з прифронтових територій посилилася через погіршення безпекової ситуації, зростання кількості обстрілів і наближення лінії бойових дій до окремих громад. Водночас евакуаційні процеси залишалися нерівномірними: частина населення виїжджала

самостійно, частина – через евакуаційні хаби, поліцію, гуманітарні місії та спеціалізовані підрозділи на кшталт «Білих янголів». У багатьох випадках рішення про виїзд ухвалювалося не превентивно, а після прямого ураження житла, втрати доступу до електроенергії, води, газу чи зв'язку.

Найбільш інтенсивною евакуація залишалася в Донецькій області. У березні область залишили понад 10 тис. цивільних мешканців, а за першу половину квітня – ще близько 3,5 тис. Станом на середину квітня на підконтрольній території області [залишалось](#) приблизно 170 тис. цивільних, з них понад 22 тис. – у громадах, віднесених до зони активних бойових дій. Особлива увага приділялася евакуації десятків дітей, які залишаються в небезпечних населених пунктах, зокрема у Слов'янську, Миколаївці, Дружківці, Святогірську та Райгородку.

У Запорізькій області евакуація також посилювалася через зростання інтенсивності обстрілів прифронтових громад. За [даними](#) ОВА, від початку березня з прифронтових територій області евакуювали 331 людину, серед них було 140 жінок і 28 дітей. Евакуйованих доставляють до транзитного хабу в Запоріжжі, де їм допомагають із тимчасовим розміщенням або подальшим виїздом до безпечніших регіонів. Водночас влада наголошує, що вивезення родин із дітьми наразі вдається забезпечувати без застосування примусових заходів. Нагадаємо, що 10 лютого Верховна Рада України [прийняла](#) закон, який врегулює порядок обов'язкової евакуації населення з територій активних бойових дій, зокрема передбачає можливість примусової евакуації дітей.

У Херсонській і Харківській областях також розширювалися переліки населених пунктів, з яких проводиться обов'язкова або примусова евакуація родин із дітьми. На Херсонщині до таких територій [додали](#) села Розлив і Томина Балка, а також запровадили заборону на в'їзд родин із дітьми через загрозу їхньому життю. На Харківщині [передбачено](#) евакуацію понад 120 дітей разом із родинами з населених пунктів Шевченківської та Великобурлуцької громад.

На Чернігівщині обов'язкову евакуацію для 14 прикордонних сіл Новгород-Сіверської, Семенівської, Сновської та Городнянської громад, які перебувають під щоденними обстрілами, [оголосили](#) ще наприкінці грудня 2025 року. Попри небезпеку там залишалось близько 300 людей. Для евакуації визначили місця збору, спеціальні маршрути, транспорт і місця тимчасового проживання, а сам процес планували завершити протягом 30 днів. У звітний період тривала робота з мешканцями прикордонних громад.

У Дніпропетровській області евакуація мала переважно адресний характер і здійснювалася з прифронтових громад Синельниківського та [Нікопольського](#) районів. Головними ризиками залишалися пізні рішення людей про виїзд, небезпека самих евакуаційних рейсів через атаки FPV-дронів, а також навантаження на систему прийому. Область уже [прийняла](#) понад 470 тис. переселенців, однак довгострокове житло залишається ключовою проблемою.

>> **ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛА**

Відновлення пошкодженого та зруйнованого житла є одним із ключових напрямів підтримки населення в прифронтових і звільнених регіонах. Основний інструмент компенсації – це державна [програма «єВідновлення»](#), однак громади також запроваджують додаткові форми допомоги на місцевому рівні. Зокрема, [одноразові виплати](#) отримують мешканці Чернігова, чиє житло було пошкоджене або зруйноване внаслідок російських атак. Водночас такі місцеві виплати мають допоміжний характер і не покривають повної вартості відновлення житла.

Один із найбільших обсягів пошкоджень і компенсацій фіксується в Харківській області, де від початку повномасштабного вторгнення пошкоджено або зруйновано майже [102 тис. об'єктів нерухомості](#). У межах програми «єВідновлення» мешканці області подали понад 68,7 тис. заяв на грошову допомогу для ремонту; понад 45,5 тис. осіб уже отримали компенсації на суму понад 4,5 млрд грн. Також [сформовано](#) понад 10 тис. житлових сертифікатів за знищене майно, а заявники вже придбали майже 5,7 тис. осель. Особливою проблемою для прифронтових громад залишається обстеження пошкодженого житла в населених пунктах, до яких комісії не можуть безпечно дістатися. Зокрема, у Бериславській громаді на Херсонщині [погоджено](#) 19 житлових сертифікатів на загальну суму понад 43 млн грн для родин, які втратили домівки через російську агресію. Водночас через постійні обстріли фахівці перейшли до дистанційного обстеження: так вдалося опрацювати ще 27 адрес у важкодоступних зонах. Дистанційне обстеження допомагає не зупиняти процес компенсацій у небезпечних громадах, однак не знімає всіх проблем: частина заявників і надалі стикається з відмовами через технічний стан будівель або помилки в документах.

Паралельно посилюється роль цифрових інструментів у фіксації пошкоджень і взаємодії мешканців із владою. У Дніпрі після обстрілів почали активніше використовувати міський

[застосунок «ЄДніпро»](#), через який мешканці можуть повідомляти про пошкодження житла, подавати заявки на компенсацію та отримувати інформацію про подальші дії. У застосунку можна зафіксувати наслідки обстрілу, описати пошкодження та передати дані відповідним службам.

>> ТРАНСПОРТНЕ СПОЛУЧЕННЯ ПРИФРОНТОВИХ ГРОМАД

Транспортне сполучення в прифронтових громадах дедалі більше залежить від безпекової ситуації. У громадах, розташованих ближче до лінії фронту або на маршрутах, які регулярно перебувають під загрозою обстрілів і дронівих атак, рух громадського транспорту скорочується або змінюється. Це ускладнює доступ мешканців до місць роботи, медичних, адміністративних і соціальних послуг, а також підвищує залежність людей від приватного транспорту чи гуманітарної логістики.

Найбільш помітні такі обмеження на Донеччині. У Слов'янську з 20 квітня [припинено](#) автобусне сполучення з селищем Семенівка – кінцевою зупинкою на цьому напрямку буде мікрорайон Хімік, а з 1 травня анонсовано припинення руху автобусів до мікрорайону Східний. Обидва райони розташовані поблизу траси Бахмут – Ізюм, яка перебуває під постійною загрозою дронівих атак.

У Запорізькій області залізничне сполучення загалом зберігалося, однак залишалося залежним від безпекової ситуації. У березні поїзди до та із Запоріжжя переважно [курсували](#) за розкладом, але вже у квітні Укрзалізниця [внесла зміни](#) до руху приміських поїздів: частину рейсів, що забезпечували сполучення Запоріжжя з Дніпром і Синельниковим, було скасовано або перенаправлено. У Дніпропетровській області транспортна ситуація залишалася стабільнішою, однак прифронтові та транзитні маршрути також демонстрували вразливість. У березні фіксувалися пошкодження транспортної інфраструктури в Апостоловому та Кривому Розі, а у квітні в Нікополі через безпекову ситуацію [перенаправили](#) кілька приміських автобусних маршрутів.

>> МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Міжнародна підтримка продовжує бути важливим ресурсом для прифронтових і звільнених громад, однак її характер залежить від безпекової ситуації та потреб конкретних територій. У стабільніших громадах вона дедалі частіше спрямовується на відновлення, модернізацію інфраструктури, цифровізацію та посилення управлінської спроможності. Натомість у громадах, ближчих до лінії фронту, міжнародна допомога переважно виконує стабілізаційну функцію: підтримка лікарень, мобільних клінік, ремонт водних мереж, гуманітарні видачі, юридичні консультації та адресні виплати.

Показовими є проекти, спрямовані на посилення стійкості громад. Данія фінансує інфраструктурні проекти на [Миколаївщині](#), зокрема модернізацію пологового будинку, будівництво укриття й оновлення будівель у Первомайській громаді. На [Чернігівщині](#) за підтримки швейцарсько-української програми EGAP відкрито Офіс цифрових компетенцій. У межах проекту громадам допомагатимуть оцінити цифрову готовність, розробити програми інформатизації та навчити представників місцевого самоврядування працювати з цифровими сервісами. Для прикордонного регіону це важливо з погляду безперервності роботи громад.

У [Харківській](#) області польські партнери передали Роганській громаді обладнання для облаштування мінікотелень, що посилює її готовність до можливих перебоїв у тепlopостачанні.

Окремий напрям – міжмуніципальна співпраця. [Павлоград](#) (Дніпропетровська область) підписав угоду про співпрацю з норвезьким містом Лієр за сприяння Асоціації міст України та Норвезької асоціації місцевих і регіональних рад. Такі партнерства розширюють доступ громад до ресурсів, експертизи й міжнародних контактів, частково компенсуючи нестачу ресурсів, спричинену війною.

Ще одним напрямом міжнародної підтримки є залучення громад до процесів відновлення. ПРООН у партнерстві з ЄС і Данією [оголосила грантову програму](#) для розвитку обласних мереж робочих груп у громадах Дніпропетровської, Запорізької, Миколаївської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей. Ініціатива має посилити взаємодію між владою, громадськими організаціями й мешканцями в процесах планування відновлення та реалізації місцевих проектів.

Квітневий візит колишнього прем'єр-міністра Великої Британії [Бориса Джонсона](#) до підрозділів 65 окремої механізованої бригади на Запорізькому напрямку став одним із публічних проявів міжнародної підтримки України. Він відвідав прифронтові села, зокрема Комишуваха, поспілкувався з українськими військовими та ознайомився з умовами, у яких вони виконують бойові завдання. Для військових і громад такі візити важливі як підтвердження, що міжнародна увага до територій, які безпосередньо тримають оборону, зберігається.

>> МІЖРЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ

Міжрегіональна співпраця залишається одним із практичних інструментів підтримки прифронтових і прикордонних громад. Її значення полягає не лише у фінансовій або матеріальній допомозі, а й у збереженні зв'язків між громадами, які перебувають у різних безпекових умовах.

Триває реалізація проекту [«Пліч-о-пліч: згуртовані громади»](#), який передбачає співпрацю тилових громад із прифронтовими та прикордонними громадами, що перебувають під постійними обстрілами. У межах цього проекту [Чернігівщину](#) відвідали представники Рівненської та Київської областей. Загалом у проєкті беруть участь 47 громад Чернігівської області. Вони вже отримали від партнерів понад 9 млн грн. Ці кошти спрямували на купівлю модульних укриттів, матеріалів для ліквідації наслідків обстрілів, облаштування житла для ВПО, генераторів, автомобілів і будматеріалів. Окремі регіони також запрошують дітей із прикордонної Чернігівщини на відпочинок, оздоровлення та спортивні заходи.

Ще один вимір міжрегіональної співпраці – передача ресурсів між громадами залежно від поточних потреб і безпекової ситуації. Харків [орендував](#) у Краматорська 16 тролейбусів. Для Харкова це підсилює громадський транспорт після втрат, спричинених російськими ударами, а для Краматорська дає змогу вивезти частину рухомого складу з міста, де робота електротранспорту стала небезпечною або неможливою. Дев'ять із переданих тролейбусів мають автономний хід і можуть працювати під час відключень електроенергії. Подальше влучання по Краматорському тролейбусному депо показало, що таке переміщення мало не лише господарське, а й безпекове значення.

>> РЕЗОНАНСНІ СПРАВИ

У березні – квітні 2026 року в прифронтових регіонах суспільна увага була прикута до можливих зловживань бюджетними коштами. Найбільш чутливими залишалися сфери, безпосередньо пов'язані з безпекою та відновленням: будівництво укриттів, оборонні закупівлі, інфраструктурні ремонти, медицина й розмінування. У цих умовах навіть окремі повідомлення про завищення вартості робіт, сумнівних підрядників або неякісне виконання контрактів швидко підірвали довіру до управлінських рішень.

У Херсоні привернула увагу ситуація з будівництвом підземних шкіл. За [даними](#) видання «Мост», під час перевірок виявили відхилення від проєктної документації, зокрема, недостатню товщину фундаменту й нестачу арматури. Також повідомлялося про виплату коштів за окремими контрактами без фактичного виконання робіт. У результаті будівництво укриттів було призупинене, що прямо впливає на здатність громади захищати населення. У регіоні також фігурували справи щодо [неякісного](#) ремонту доріг, [сумнівних підрядів](#) у медицині, [закупівлі](#) антидронових сіток за завищеними цінами та [фіктивного розмінування](#) земель.

У Запорізькій області резонанс викликала справа [голови Кушугумської громади](#), якого підозрюють у розтраті близько 1,5 млн грн бюджетних коштів; у березні суд дозволив посадовцю вийти із СІЗО під заставу в 665,6 тис. грн. Також у [Запоріжжі](#) колишньому посадовцю одного із силових органів повідомили про підозру через закупівлю службових автомобілів з можливою переплатою в майже 3 млн грн. Обидва кейси посіли увагу до контролю за використанням публічних ресурсів на місцевому рівні та в секторі безпеки.

На Дніпропетровщині найбільш чутливою стала тема можливих зловживань у сфері оборонного будівництва. У березні Генеральний прокурор [заявив](#) про викриття схем під час будівництва оборонних рубежів і про підозри п'ятьом особам із заявленими збитками в понад 14 млн грн. Для прифронтового регіону такі повідомлення мають особливо сильний ефект, оскільки стосуються не просто використання коштів, а безпеки територій і довіри до процедур контролю. Паралельно в [Дніпрі](#) обговорювали судові історії навколо посадовців міськради та багаторічних кримінальних проваджень, що вийшли в площину дискусії про відповідальність, якість слідства і репутаційні втрати.

2. Робота над ідентичністю

2.1. Зміни в стандартах освіти

Протягом моніторингового періоду освітня система прифронтових територій продовжувала адаптуватися до безпечових умов. Основними тенденціями стали оптимізація освітньої мережі, розвиток і цифровізація навчальних просторів, відновлення пошкоджених закладів.

Найбільш радикальні зміни фіксувалися в Херсонській міській громаді. З 1 вересня 2026 року планується [тимчасове припинення освітньої діяльності](#) в 71 закладі освіти, засновником яких є Херсонська міська рада. Це рішення пояснюється безпечовими ризиками, скороченням кількості дітей через евакуацію та потребою в оптимізації бюджетних ресурсів. Водночас воно має ширші наслідки: ідеться не лише про зміни в освіті, а й про скорочення робочих місць, послаблення локальних соціальних зв'язків і поступове згортання частини соціальної інфраструктури міста. На Донеччині освітня політика дедалі більше пов'язана з релокацією закладів. Меморандум між Донецькою та Закарпатською областями, Міністерством освіти і науки та Міністерством розвитку громад і територій щодо підтримки релокованих із Донеччини закладів освіти [передбачає](#) допомогу з розміщенням навчальних корпусів, майстерень і гуртожитків, створення сучасних навчально-практичних центрів та посилення співпраці між освітою, місцевою владою і бізнесом. Окремий акцент робиться на поєднанні навчання з практичною підготовкою на підприємствах, перекваліфікації та інтеграції ВПО в приймаючі громади. Зокрема, Донбаську державну машинобудівну академію [планують релокувати](#) до Хуста. Очікується, що після переїзду в академії навчатимуться близько 1000 студентів, а перший набір становитиме орієнтовно 500 вступників. Наголошуватиметься на технічних спеціальностях – механічній та електричній інженерії, комп'ютерних науках – сферах, де українська економіка нині відчуває значний дефіцит кадрів.

У Запорізькій, Харківській і Миколаївській областях увага буде зосереджена на поєднанні безпеки й відновлення. У Запоріжжі триває [ремонт укриттів](#) у закладах освіти, будуються підземні [дитячі садки](#), модернізуються [шкільні їдальні](#), а область отримує кошти на придбання [шкільних автобусів](#). У Харківській області розширюється мережа підземних шкіл і захищених освітніх просторів: у Харкові вже працюють підземні школи та класи на станціях метро, у Балаклійській громаді [відкрито](#) першу підземну школу, а в Пісочині в [дитсадку](#) облаштовують протирадіаційне укриття. У Миколаївській області освітня система поступово стабілізується: частина закладів працює очно або змішано, триває [відновлення](#) пошкоджених шкіл, закупівля [автобусів](#) і впровадження цифрового освітнього застосунку «Мрія».

На Чернігівщині шість громад області [відібрано](#) до другої фази швейцарсько-українського проєкту DECIDE на 2026–2030 роки. Участь у проєкті передбачає підтримку реформи старшої профільної школи, розвиток профорієнтації, стратегічне планування освіти, інфраструктурні гранти й інструменти місцевої демократії для молоді.

У Дніпропетровській області освітні заклади переважно працювали очно, без масового переходу на дистанційне навчання. Водночас у прифронтових громадах області освітній процес залишався залежним від безпекової ситуації. Зокрема, у Нікополі з 14 квітня тимчасово [призупинили](#) роботу безпечних освітніх просторів через погіршення безпечових умов і ризики для дітей. У Дніпрі внаслідок ракетно-дронових атак [були пошкоджені](#) корпуси та гуртожитки окремих університетів.

Загалом ситуація в освіті сильно залежить від безпечових умов конкретної громади. Там, де ризики нижчі, школи поступово повертаються до очного або змішаного навчання, оновлюють інфраструктуру, розвивають цифрові сервіси й укриття. У громадах, наближених до фронту, пріоритет інший – зберегти саму можливість навчання, навіть якщо для цього доводиться переходити на дистанційний формат, скорочувати мережу або облаштовувати підземні й захищені простори. Але для більшості регіонів спільними залишаються проблеми безпеки дітей і вчителів, кадрового дефіциту, нерівного доступу до очного навчання, зношена інфраструктура та психоемоційний стан дітей.

2.2. Політика пам'яті: топоніміка, музейна справа, свята і як їх відзначають

У прифронтових громадах продовжилося переосмислення пам'яті про спротив, звільнення та втрати. Цей процес проявляється не лише в окремих пам'ятних заходах, а й у рішеннях місцевої влади, перейменуваннях, створенні меморіальних просторів і культурних ініціативах.

У Херсонській громаді **ініційовано** консультації щодо встановлення 5 березня та 11 листопада як пам'ятних дат, пов'язаних зі спротивом херсонців російській агресії та зі звільненням міста. Такі рішення поступово закріплюють досвід опору як частину міської ідентичності. Подібну логіку має й перейменування вулиць: у Новорайській громаді Херсонщини за результатами громадського обговорення вулицю Гардимана **рекомендували** перейменувати на вулицю Захисників.

У Дніпропетровській області дискутували щодо топоніміки. У Кам'янському **розглядали** проєкт рішення щодо призупинення перейменування вулиць та інших об'єктів топоніміки до завершення воєнного стану. Ініціативу пояснювали необхідністю зберегти суспільну злагоду, уникнути конфліктів навколо меморіалізації та виробити більш узгоджений підхід до вшанування пам'яті загиблих захисників. Поштовхом до дискусії стала суперечка навколо перейменування провулка на честь загиблого військового, яка супроводжувалася емоційними дискусіями в соцмережах.

Паралельно громади створюють простори пам'яті для вшанування загиблих, полонених і зниклих безвісти. На Херсонщині у Великоолександрівській громаді **відкрили** Алею Надії з портретами 31 воїна, чії рідні й близькі чекають на їхнє повернення. Такі ініціативи підтримують родини військових і водночас роблять втрати видимими в публічному просторі.

У Миколаївській області обласна рада **затвердила** новий герб і прапор після розгляду трьох варіантів символіки, які пройшли геральдичну експертизу. За підсумками обговорення 46 із 52 громад підтримали варіант із зображенням Миколая Чудотворця (архієпископа міста Міри в Лікії на території Туреччини), який вважається покровителем моряків. Водночас дискусії навколо символіки показують, що такі рішення у воєнний час потребують уважної комунікації, оскільки для багатьох мешканців це питання не лише символіки, а й того, що саме має уособлювати область під час війни.

[Джерело: сайт Миколаївської обласної ради](#)

Культурні ініціативи також стають способом говорити про досвід війни. **Показ** мультимедійної вистави «Планета Херсон, або Намалюй мені дракона» в Тернополі виніс досвід прифронтового Херсона за межі регіону. Через історії дітей і дорослих, документальні матеріали, музику й відео вистава працює як форма свідчення про життя міста під обстрілами.

Окремо помітний запит на персоналізацію втрат. У Дніпропетровській області регіональні медіа **продовжували** поіменно називати загиблих військових з області, що важливо як суспільне визнання подвигу кожного захисника.

3. Спільна справа

3.1. Взаємодія на рівні спільнота – влада.

Довіра до рішень влади. Реагування на потреби та бізнесові й громадські ініціативи

>> ПОТРЕБИ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ І ЇХНІХ СІМЕЙ

Ветеранська тематика залишалася одним із ключових напрямів взаємодії між громадами і владою. Її значення зростає через збільшення кількості ветеранів, родин загиблих, зниклих безвісти та військовополонених. Для громад це вже довгостроковий виклик, який охоплює реабілітацію, житло, працевлаштування, психологічну підтримку, адаптацію родин і доступ до послуг.

У регіонах поступово розширюється інфраструктура підтримки ветеранів. У Миколаєві **відкрили** психолого-реабілітаційний центр для ветеранів війни та членів їхніх сімей на базі університету імені Пилипа Орлика. На Чернігівщині, де налічується понад 69 тис. ветеранів війни та родичів загиблих захисників і захисниць, **розвивають** систему супроводу, цифрові послуги, ветеранські простори, реабілітацію, медицину та спорт. Окремий акцент робиться на економічній адаптації ветеранів. У Дніпрі **діє** п'ятиденний курс «Новий старт» для ветеранів-підприємців, де учасники навчаються розробляти бізнес-плани. На Чернігівщині через службу зайнятості ветерани та члени їхніх родин **отримують** гранти на власну справу: у 2025 році було ухвалено 30 позитивних рішень на суму 14,2 млн грн (орієнтовно 275 тис. євро), а у 2026 році – ще 4 рішення на 1,7 млн грн (32,9 тис. євро). Такі програми важливі не лише як соціальна підтримка, а і як спосіб повернення людей до активної ролі в громаді.

Важливою частиною ветеранської політики залишається житло. На Чернігівщині у 2025 році держава **спрямувала** 143,6 млн грн (приблизно 2,78 млн євро) на житлові сертифікати для 57 осіб з інвалідністю внаслідок війни I та II груп. Загалом підтримка ветеранів і їхніх родин поступово переходить від окремих заходів до формування ширшої системи послуг. Водночас масштаби потреб уже перевищують можливості багатьох громад. Якщо питання житла, роботи, реабілітації, психологічної допомоги та супроводу родин не вирішуватимуться системно, це може посилювати соціальну напругу й недовіру до влади.

>> ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМЦІВ ТА ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ ГРОМАД

У Харкові міська рада **продовжила дію** пільг для підприємців: бізнес звільняється від місцевих податків і зборів до 30 червня 2026 року, також діють нульові ставки на землю і нерухомість. Іншим важливим напрямом стала підтримка енергонезалежності бізнесу. У Запоріжжі **продовжується** програма часткового відшкодування витрат на придбання енергогенеруючого обладнання. У межах програми підприємцям компенсують витрати на генератори та сонячні електростанції, що має допомогти мікро-, малому та середньому бізнесу стабільно працювати в умовах перебоїв з електропостачанням. Також у регіонах посилюється роль фінансових інструментів підтримки малого та середнього бізнесу. На Миколаївщині було **оголошено конкурс** фінансової підтримки підприємців області, який передбачає часткову компенсацію до 200 тис. грн за результатами конкурсного відбору. На Чернігівщині в межах урядового проєкту «єРобота» підприємці **отримали** 61 грант на започаткування власної справи на суму 26 млн грн (503 тис. євро), а також було схвалено 5 бізнес-ідей ветеранів на понад 2 млн грн. Очікується, що це створить 125 робочих місць.

Водночас у регіонах працювала платформа «Діалог влади та бізнесу». У Запорізькому регіоні в межах цієї ініціативи **обговорювалися** питання відшкодування збитків, завданих воєнними діями, і механізми підтримки бізнесу під час відновлення економіки. На Миколаївщині теми зустрічей охоплювали державну підтримку **агропромислового комплексу**, логістичні виклики, **оподаткування** та можливості **імпорту електроенергії** для забезпечення стабільної роботи підприємств.

Водночас економічна стійкість громад має низку ризиків, як-от пошкодження майна, логістичні обмеження, перебої з електропостачанням і регуляторне навантаження.

>> ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА

За даними моніторингів, гуманітарну ситуацію в прифронтових регіонах визначали два взаємопов'язані процеси: з одного боку – постійне руйнування базових умов життя забезпечення через бойові дії, з іншого – активне залучення міжнародної, державної, муніципальної та волонтерської допомоги. Гуманітарна система фактично працює в режимі безперервного реагування на кризу, водночас поступово формуючи окремі елементи довгострокової стійкості громад.

Зберігалася критична залежність прифронтових громад від зовнішньої допомоги для підтримки базових сервісів. Особливо це помітно на Херсонщині, де міжнародні партнери та благодійні організації передавали громадам [генератори](#), [транспорт](#), [медичне](#) й [рятувальне](#) обладнання. Зокрема, громади області [отримали](#) бензинові генератори для підтримки систем водопостачання, Херсонський водоканал – [модульну лабораторію](#) від ЮНІСЕФ для контролю якості питної води, а медичні та рятувальні служби – реанімобіль, пожежну машину й інший транспорт. Такі приклади свідчать, що гуманітарна допомога дедалі більше спрямовується не лише на разове закриття потреб, а й на підтримку мінімальної функціональності критичної інфраструктури.

Водночас навіть за наявності значної зовнішньої підтримки доступ до базових послуг залишається нерівномірним і вразливим на локальному рівні. Показовим є випадок села [Олександрівка](#) Станіславської громади на Херсонщині, де після загибелі медичної працівниці внаслідок атаки дрона та виїзду з села іншої працівниці населений пункт фактично залишився без медичного персоналу. Продовольча та грошова підтримка є важливим інструментом допомоги вразливим групам, особливо ВПО, людям після евакуації та мешканцям громад поблизу фронту. Окремо варто зазначити, що гуманітарна логістика в прифронтових громадах поступово набуває рис спеціалізованої інфраструктури воєнного часу. Допомога дедалі частіше спрямовується на транспорт для евакуації, доставку гуманітарних вантажів, забезпечення автономного живлення укриттів, лікарень, водоканалів і пожежних підрозділів, а також на обладнання для роботи в умовах постійної небезпеки. Це означає, що гуманітарна політика в таких регіонах орієнтована передусім не на розвиток, а на підтримання мінімальної життєздатності громад під час постійних атак.

4. Зміни в соціальній структурі

4.1. Виклики, пов'язані зі становищем жінок, дітей і людей з інвалідністю

У регіонах розвивалися сервіси підтримки для вразливих груп, зокрема маломобільних людей, ВПО, жінок, дітей і людей старшого віку. У Харківській області показовим прикладом стала поява спеціалізованих сервісів для маломобільних ВПО та дітей, які постраждали від війни. У Златопільській громаді [відкрито](#) Центр підтриманого проживання для маломобільних переселенців із прифронтових і тимчасово окупованих територій, облаштований з дотриманням принципів безбар'єрності. Паралельно у двох ліцях громади створено безпечні освітні простори, де діти можуть надолужувати освітні втрати, відвідувати гуртки та отримувати підтримку психолога й логопеда; послугами охоплено майже 1100 дітей, зокрема учнів з особливими освітніми потребами.

У селі Новомиколаївка Миколаївської області [центр](#) підтримки жінок і дітей «Порада» надає психологічну, соціальну й інформаційну допомогу, яку вже отримали понад 60 родин, а команда центру працює не лише в Новомиколаївці, а й у п'яти селах громади. Це показує, що соціальні сервіси поступово виходять за межі обласних центрів і стають доступнішими для мешканців менших громад.

У Херсоні увага зосереджувалася, зокрема, на цифровій адаптації людей старшого віку. У бібліотеках Херсонської області пройшов [курс](#) із медіаграмотності «Смартфон без проблем – нові можливості без обмежень», організований спільно з Територіальним центром Корабельної районної ради. Упродовж 10 занять учасники навчалися користуватися сайтами, застосунками, онлайн-сервісами й електронними платежами. Такі ініціативи важливі не лише для підвищення цифрових навичок, а й для зменшення соціальної ізоляції та збереження доступу до послуг в умовах війни.

Але доступ до таких послуг залишається нерівномірним. У віддалених громадах і прифронтових населених пунктах на нього впливають безпекові ризики, транспортні обмеження, кадровий дефіцит, недостатня безбар'єрність і залежність частини ініціатив від міжнародної або донорської підтримки. Тому ключовим викликом є не лише створення окремих сервісів, а й забезпечення їхньої сталості та доступності для людей, які найбільше потребують підтримки.

4.2. Потреби вимушених переселенців. Реагування

У березні – квітні 2026 року ВПО залишалися однією з ключових груп гуманітарної та соціальної підтримки в регіонах. Особливе навантаження відчувають прифронтові й транзитні області, зокрема Запорізька та Дніпропетровська, де поєднується висока кількість ВПО, обмежені житлові ресурси та підвищений попит на соціальні послуги. Тривале перебування людей у статусі ВПО поступово змінює характер реагування: ідеться вже не лише про екстрену допомогу, а й про інтеграцію переселенців у громади, доступ до роботи, освіти, соціальних послуг і локальних ініціатив.

Основні інструменти підтримки – грошова допомога, гуманітарні сервіси, центри життестійкості та спеціалізовані простори для ВПО. У Миколаєві переселенці з Херсонської, Донецької та Луганської областей **могли оформити** одноразову допомогу через БФ «Карітас Миколаїв УГКЦ», а УВКБ ООН **відкрило** реєстрацію на багатоцільову грошову допомогу. На державному рівні Кабмін **продовжив** допомогу на проживання для окремих категорій ВПО ще на пів року, зокрема посиливши підтримку дітей-переселенців і передбачивши можливість перегляду виплат для непрацевдатних ВПО після підвищення прожиткового мінімуму.

Додатковим елементом державної підтримки **стала** одноразова грошова допомога в розмірі 1500 грн для окремих категорій громадян, зокрема отримувачів допомоги на проживання ВПО, малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, сімей з дітьми й інших вразливих груп. Автоматичний порядок виплати зменшує адміністративне навантаження на отримувачів, однак такі інструменти залишаються переважно компенсаційними й не вирішують довгострокових потреб переселенців.

Попри розширення інструментів підтримки, ключові проблеми залишаються системними. Насамперед ідеться про житло: Чернігівщина **має отримати** понад 14,5 млн грн субвенції на формування житлових фондів для евакуйованих осіб і ВПО, а на Дніпропетровщині, де **зарєєстровано** понад 470 тис. переселенців, працюють 134 тимчасові місця проживання, однак наявні можливості не відповідають масштабу довгострокових житлових потреб переселенців.

Також зберігаються труднощі з працевлаштуванням ВПО. За **даними** Державної служби зайнятості, у першому кварталі 2026 року до служби звернулися 43,6 тис. внутрішньо переміщених осіб, що підтверджує збереження високого попиту на підтримку в пошуку роботи. Водночас інструменти стимулювання роботодавців використовуються обмежено: компенсацією витрат на оплату праці за працевлаштування ВПО у 2026 році скористалися 308 людей, а з 2022 року – 3,4 тис.

4.3. Потреби добровольців територіальної оборони й реагування на них. Мобілізація

Питання мобілізації все ще є одним із найбільш чутливих для регіонів, оскільки поєднує безпекову необхідність, адміністративний тиск і ризики для суспільної довіри. На Херсонщині Рада оборони області 19 березня **вказала** на потребу посилити розшук і доставку громадян, які ухиляються від військового обов'язку, а також забезпечити виконання планових показників мобілізації. Водночас, у попередньому звітному періоді на Херсонщині **фіксувалася** найменша кількість конфліктів між ТЦК і громадянами.

Окремим викликом залишається довіра до процедур ВЛК. Рада оборони Херсонської області наголосила на необхідності посилити контроль за проходженням військово-лікарських комісій – від направлення осіб до завершення обстежень. Актуальність цього питання **підтверджує** справа щодо голови ВЛК лікарні Корабельного району, яку суд визнав винною в одержанні неправомірної вигоди за махінації з документами про тимчасову непридатність до військової служби.

Схожі ризики для суспільного сприйняття мобілізації пов'язані з темою бронювання. У Дніпрі, за **повідомленням** обласної прокуратури, депутату однієї з районних рад оголосили підозру в організації схеми фіктивного працевлаштування на підприємстві критичної інфраструктури для отримання бронювання від мобілізації. Такі випадки сприймаються не лише як корупційні епізоди, а як порушення принципу справедливості, що може підривати довіру до місцевої влади, ТЦК, ВЛК і механізмів бронювання.

III. УМОВНО ТИЛОВІ ТЕРИТОРІЇ ПІД УПРАВЛІННЯМ УКРАЇНСЬКОГО УРЯДУ

(ВІННИЦЬКА, ЗАКАРПАТСЬКА, ЛЬВІВСЬКА,
ОДЕСЬКА І ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТІ)

1. Зміни в системі управління

В Одеській області управлінські зміни були насамперед пов'язані з посиленням ролі Одеської міської військової адміністрації. У регіоні фіксується не лише використання військових адміністрацій як кризового інструменту, а й ризик поступового витіснення місцевого самоврядування з реального центру ухвалення рішень. Для стійкості це має подвійний ефект: з одного боку, вертикаль може забезпечувати швидкість у критичних ситуаціях, з іншого – без відчутного результату для мешканців вона не посилює довіру, а створює додатковий розрив між владою і громадою. Конфлікт навколо звільнення голови Подільської районної військової адміністрації Михайла Лазаренка є прикладом гострого політико-правового протистояння між обласним і районним рівнями влади в Одеській області. Після висловлення недовіри Подільською районною радою Президент України [прийняв](#) його відставку. Сам Лазаренко заявляв про [політичний тиск](#), [підроблення](#) заяви про звільнення та втручання в роботу виконавчої влади. Отже, локальний конфлікт навколо керівника військової адміністрації вийшов на рівень президентського кадрового рішення, що посилює відчуття залежності місцевого управління від вертикалі, а не від прозорих процедур і публічної дискусії.

1.1. Рішення влади, що позначилися на згуртованості

>> КРИТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА Й ЕНЕРГЕТИЧНА СТІЙКІСТЬ

Як у прифронтових, так і в тилкових регіонах підготовка до наступного опалювального сезону [відбувається](#) в межах комплексних планів стійкості регіонів і міст, розроблених з урахуванням досвіду зими 2025–2026 років. У тилкових областях (на Вінничині та Львівщині) ці плани більше зосереджені на енергоефективності, резервному живленні, когенерації й автономності водопостачання. Для Одеської області питання енергетичної стійкості та захисту критичної інфраструктури залишається одним із ключових через вразливість портової інфраструктури й регулярні атаки на енергетичні об'єкти. У березні уряд [виділив](#) регіону 582,3 млн грн (11,29 млн євро) з резервного фонду на захист критичної інфраструктури перед наступним опалювальним сезоном. Пріоритетами визначено захист енергооб'єктів, розвиток розподіленої генерації, резервне живлення систем тепло- і водопостачання та децентралізацію теплопостачання.

Закарпаття належить до регіонів, які активно розвивають децентралізовану енергогенерацію. На рівні області та громад [реалізуються](#) проекти з розвитку розподіленої генерації, резервного живлення і відновлюваних джерел енергії, що розглядаються як один із ключових елементів енергетичної стійкості регіону. Водночас частина екологічних організацій [звертає увагу](#), що під виглядом енергетичних проєктів можуть послаблюватися природоохоронні обмеження.

Чернівецька область демонструє інший тип проблем – поєднання зношеності мереж і точкової модернізації. У Чернівцях [фіксувалися](#) масштабні відключення води, аварії на мережах і [численні прориви](#) тепломереж під час гідровипробувань. Водночас місто запускає окремі рішення для підвищення енергоефективності, зокрема [сонячну електростанцію](#) для водоканалу. Головним

ризиком залишається розрив між затвердженими планами, наявним фінансуванням і фактичним виконанням робіт до початку опалювального сезону.

>> МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Міжнародна співпраця дедалі більше переходить від гуманітарної допомоги до довгострокових партнерств, пов'язаних із відновленням, енергетичною стійкістю, логістикою, культурою та розвитком громад. Водночас зберігається гуманітарний компонент, особливо у сферах медицини, освіти, транспорту та комунальної інфраструктури.

Для Одещини міжнародний напрям має виразний логістичний акцент. Одеський порт [підписав меморандум](#) про співпрацю з портом Роттердама. Угода передбачає обмін досвідом, цифровізацію портових процесів, використання сучасних логістичних рішень та підтримку відновлення портової інфраструктури. Для регіону це важливо не лише як міжнародне партнерство, а і як крок до збереження ролі Одеси в глобальній логістиці.

Для Чернівецької області ключовим залишається транскордонний вимір. Регіон розвиває співпрацю з Румунією та Молдовою, зокрема щодо енергетики, пунктів пропуску, інфраструктури, освіти, культури й партнерств між громадами. Важливим інфраструктурним напрямом є будівництво нових ліній електропередач між Україною та Румунією, що має посилити можливості імпорту електроенергії. Паралельно громади Буковини отримують технічну й гуманітарну допомогу від європейських партнерів – від обладнання для комунальних підприємств до підтримки систем опалення.

Вінниця розширювала мережу муніципальних партнерств. Місто підписало угоду зі шведським [Гельсінгборгом](#) і декларацію про наміри з американським містом [Боулдер](#), штат Колорадо. До того ж Вінниця продовжила отримувати допомогу від міста-партнера [Мюнстера](#): медичне обладнання та шкільні меблі. Вінниця також використовує міжнародні майданчики для просування власного досвіду адаптації до умов війни та пошуку партнерів для відновлення. Під час Глобального форуму відновлення України в Мадриді міський голова Сергій Моргунов [презентував](#) підходи громади до розвитку альтернативної генерації, посилення енергетичної автономності, цифровізації міських сервісів, модернізації транспорту та медичної сфери. Такі заходи стають не лише платформами для обміну досвідом, а й інструментами залучення міжнародних контактів і потенційних партнерств для реалізації місцевих проєктів.

Львівщина залишалася майданчиком для міжнародної співпраці у сфері міської стійкості та культури. [Рига](#) долучилася до мережі UNBROKEN Cities, створеної для обміну досвідом між містами у сфері кризового управління. Крім того, у Львові [відбулася](#) міжнародна конференція «Співпраця заради стійкості», яка зібрала представників урядів, ЮНЕСКО та міжнародних інституцій і дала змогу залучити додаткову підтримку для української культури та захисту культурної спадщини.

>> МІЖРЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ

У березні – квітні міжрегіональна співпраця розвивалася у двох площинах: через економічні ініціативи між сусідніми областями та через підтримку громад, які розташовані ближче до фронту.

Одним із прикладів стала [Карпатська регіональна економічна зона](#) розвитку, до якої залучені Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська та Чернівецька області. Ініціатива зосереджена на практичних для громад напрямках: енергетиці, водопостачанні й водовідведенні, управлінні відходами, розвитку промислової бази та підготовці кадрів. Так, ресурси громад об'єднуються навколо спільних інфраструктурних та економічних проєктів, які окремим громадам було б складно реалізувати самостійно.

Паралельно тилові громади підтримують громади-форпости. Глибоцька громада Чернівецької області в межах ініціативи «Пліч-о-пліч: згуртовані громади» [підписала](#) меморандуми з Ляшківською громадою Дніпропетровської області та Айдарською громадою Луганської області.

>> ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

У березні у Львівській області загострилася ситуація з громадським транспортом через різке зростання вартості пального. Перевізники підвищили тарифи на приміських і міжміських маршрутах орієнтовно на 10–15 %, пояснивши це подорожчанням пального та зростанням витрат на оплату праці. У Львові приватні перевізники також попереджали про можливе скорочення частини автобусних маршрутів, якщо міська влада не відреагує на фінансове навантаження.

У відповідь міська влада на місяць призупинила безкоштовні пересадки в громадському транспорті, що мало дати перевізникам додатковий ресурс для закупівлі пального. Окремо Львів почав врегульовувати питання пільгового проїзду мешканців інших громад: ті ОТГ, які не уклали угоди про компенсацію таких поїздок, втратили можливість користуватися пільгами для своїх мешканців. [Винятки](#) зробили для ветеранів, осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів родин загиблих і дітей з інших громад, які навчаються у Львові, що зменшило соціальну напругу навколо цих рішень, які загалом торкнулися близько 10 тис осіб.

>> ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТРУДОВОЇ ПОВИННОСТІ

Окремим управлінським рішенням в Одесі було [запроваджено](#) трудову повинність і залучено працездатних осіб до суспільно корисних робіт за розпорядженням міської військової адміністрації. Документ передбачає залучення людей до робіт, необхідних в умовах воєнного часу, передусім оборонного характеру, і для підтримки життєдіяльності міста. Це рішення має чутливий суспільний вимір. З одного боку, воно може посилити спроможність міста реагувати на наслідки атак і підтримувати критичні функції. З іншого – без чіткого пояснення процедур, гарантій та меж застосування трудова повинність може сприйматися як додатковий примусовий механізм. Саме комунікація і практика реалізації визначатимуть, чи сприйматиметься це рішення як елемент стійкості чи як нове джерело напруги.

>> ЗАХИСТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

У Львові питання захисту культурної спадщини актуалізувалося після атаки російського дрона 24 березня, унаслідок якої постраждав Бернардинський комплекс на площі Соборній. Пошкоджено вітражі в церкві, вікна в будівлі архіву, дзвіницю, а також житловий будинок. Частина мешканців довелося відселити.

Візит представників ЮНЕСКО до Львова [засвідчив](#), що пошкодження Бернардинського комплексу розглядається не як локальний інцидент, а як частина ширшої проблеми збереження культурної спадщини під час війни. За даними організації, від початку повномасштабного вторгнення в Україні вже пошкоджено понад 500 об'єктів культурної спадщини.

Будівля Бернардинського монастиря, у яку влучив дрон
[Джерело: Українська правда.](#)

Окрему увагу привернула ситуація з [Хотинською фортецею](#) в Чернівецькій області, де у квітні обвалилася частина стіни. Подія викликала дискусії щодо причин – від природних факторів до [можливого впливу обстрілів](#) – і знову поставила питання про сталість фінансування та якість відновлення пам'яток. Важливо, що стіни фортеці [вже ремонтували](#) у 2023 році за кошти програми «Велика реставрація» та самого заповідника, тому нинішній обвал знов порушує питання довгострокового догляду за об'єктами культурної спадщини, а не лише разових ремонтів.

Обвал частини стіни Хотинської фортеці

[Джерело: Букінфо.](#)

>> ЕКОЛОГІЧНІ РИЗИКИ

У березні окремим екологічним ризиком стало [забруднення](#) Дністра після російського удару по Новодністровській ГЕС. У річку потрапили нафтопродукти, що спричинило занепокоєння щодо стану водних ресурсів як в Україні, так і в Молдові. Водночас, за даними Державної екологічної інспекції у Вінницькій області, плям нафтопродуктів у районі Могилева-Подільського та Ямполья не виявили, а концентрація нафтопродуктів залишалася в межах допустимих норм. Наслідки було локалізовано. Ситуація продемонструвала вразливість водних екосистем до атак на енергетичну інфраструктуру й необхідність постійного екологічного моніторингу транскордонних річок.

2. Робота над ідентичністю

2.1. Зміни в стандартах освіти

У квітні на Львівщині [обговорювали](#) практичні виклики впровадження реформи старшої профільної школи за участі МОН, Офісу Президента, ОВА та громад. Серед основних проблем називали організацію підвезення учнів, забезпечення ліцеїв укриттями, оснащення лабораторій і кадрове забезпечення. За даними МОН, мережу академічних ліцеїв уже сформував 91 % громад України, однак у гірських, сільських і прифронтових територіях реформа потребує додаткових інфраструктурних рішень.

На Закарпатті окрему увагу [приділили](#) проблеми освітніх втрат, накопичених за роки пандемії та війни. У квітні в Ужгороді презентували регіональну стратегію їх подолання, яка передбачає розширення безкоштовних курсів підготовки до НМТ, додаткові консультації для випускників у громадах і методичну підтримку вчителів. Особливий акцент зроблено на підготовці до НМТ-2026, участь у якому може взяти рекордна для області кількість випускників.

Чернівецький національний університет і Буковинський державний медичний університет [стали переможцями](#) програми UK-UA Visiting Professors Programme, що допоможе залучати до викладання професорів з провідних університетів Великої Британії. На Закарпатті [об'єднали](#) два найбільші виші в один – Ужгородський університет, який стане шостим за кількістю студентів у країні. Прихильники об'єднання пояснюють це необхідністю посилення кадрового, наукового та фінансового потенціалу вищої освіти регіону, але частина викладачів і студентів висловлювала

занепокоєння щодо втрати окремими закладами власної ідентичності та статусу. Отже, у центрі уваги протягом моніторингового періоду були: реформа старшої профільної школи, оновлення освітньої інфраструктури, розвиток науки й адаптація мережі закладів до демографічних змін. Водночас кадровий дефіцит, скорочення кількості учнів, потреба в модернізації матеріальної бази та прозору використанні ресурсів залишаються ключовими викликами.

2.2. Мовна політика

Мовна політика в Одеській області була однією з найчутливіших суспільних тем. Водночас увага поступово зміщується від символічних дискусій до практики застосування мовного законодавства в освіті, культурі й публічному просторі.

Показовим стало [рішення](#) Білгород-Дністровської міської громади запровадити мораторій на використання російськомовного культурного продукту. Це перший подібний крок в області, який демонструє прагнення частини громад до подальшої українізації публічного простору та культурної політики.

2.3. Політика пам'яті: топоніміка, музейна справа, свята і як їх відзначають

На Львівщині тривало інституційне оформлення політики пам'яті. В обласній військовій адміністрації обговорювали [оновлення](#) переліку пам'ятних дат і ювілеїв, встановлення інформаційних табличок та підходи до увіковічення подій російсько-української війни. Паралельно у Львові [відкрили](#) виставку «Маріуполь. Українська ідентичність», присвячену збереженню пам'яті про окуповане місто, а також [розпочали відновлення](#) музею Романа Шухевича, зруйнованого російським обстрілом у 2024 році.

Помітне місце в меморіальному просторі займає вшанування жертв російської агресії. У [Львові](#) й [Одесі](#) відбулися акції пам'яті до річниці бомбардування Маріупольського драматичного театру, що засвідчують поступове формування спільного загальноукраїнського календаря пам'яті, пов'язаного з подіями повномасштабної війни.

Водночас в Одесі питання меморіалізації загиблих військових стало предметом [публічного конфлікту](#) між родинами полеглих і міською владою. Суперечки стосувалися як запропонованого вигляду меморіалу, так і формату громадських консультацій. Для частини родин це стало прикладом недостатнього залучення громади до ухвалення рішень щодо вшанування пам'яті загиблих.

2.4. Свобода віросповідання

На Вінниччині з 4 квітня до 1 грудня 2026 року [заборонили](#) проведення масових публічних релігійних заходів за межами культових споруд. Рішення ухвалили на рівні обласної ради Церков і релігійних організацій. Воно має насамперед безпекову логіку, але водночас звужує публічну присутність релігійних громад у просторі області. У Чернівецькій області [продовжується судове протистояння](#) між УПЦ і ПЦУ навколо Свято-Духівського кафедрального собору. Попри рішення судів на користь ПЦУ процес оскарження триває, а сама справа залишається одним із найбільш чутливих релігійних сюжетів регіону через значну увагу вірян і ризик подальшої міжконфесійної напруженості.

Додатковим резонансним епізодом [стала справа](#) про підпал Садгірської синагоги в Чернівцях у листопаді 2025 року. Наприкінці травня 2026 року суд визнав винним чоловіка, який підпалив приміщення синагоги, пошкодивши релігійні книги й елементи інтер'єру. Показово, що під час візиту до Чернівецької області Верховний комісар ОБСЄ з питань національних меншин цікавився, зокрема, релігійною ситуацією, особливо правом румунської спільноти на богослужіння рідною мовою та відносинами між УПЦ і ПЦУ. Це свідчить, що релігійний вимір у регіоні залишається частиною ширшого питання міжетнічної, мовної та суспільної чутливості.

3. Спільна справа

3.1. Взаємодія на рівні спільнота – влада.

Довіра до рішень влади. Реагування на потреби та бізнесові й громадські ініціативи

>> ДОПОМОГА ЗСУ

Ключовим пріоритетом для органів влади й місцевого самоврядування залишається підтримка Сил оборони України. У квітні 2026 року допомога охоплювала як пряме бюджетне фінансування військових підрозділів, так і передачу техніки, транспортних засобів, безпілотників, засобів РЕБ та іншого обладнання за участі громад, бізнесу, волонтерів і міжнародних партнерів.

За оцінкою [Руху ЧЕСНО](#), Вінниця стала лідером серед обласних центрів за часткою видатків міського бюджету на потреби оборони – ідеться про 17,6 % загальних видатків. [Обласна та міська](#) влада продовжували спрямовувати ресурси на забезпечення військових автомобілями, безпілотниками та спеціалізованим обладнанням.

У межах ініціативи «Помста Лева» громада Львова [регулярно передавала](#) військовим безпілотники, автомобілі, обладнання зв'язку й іншу техніку, а з обласного бюджету у квітні [спрямували](#) 58 млн грн на потреби Сил безпеки та оборони. Окремим напрямом стало залучення міжнародної допомоги: до Львова прибули гуманітарні конвої з [Норвегії](#) та [Великої Британії](#), які передали військовим десятки автомобілів.

У Чернівецькій області підтримка Сил оборони залишається одним із постійних напрямів роботи Ради оборони області. Упродовж березня – квітня [ухвалювалися рішення](#) про виділення коштів на закупівлю безпілотників, засобів РЕБ, антидронового захисту й іншого обладнання для військових підрозділів, прикордонників і Сил безпеки. Окрему увагу приділяли [розвитку співпраці](#) з підрозділами безпілотних систем, зокрема бригадою «Ахіллес».

На Закарпатті одним із напрямів підтримки Сил оборони залишається передача військовим [конфіскованого майна](#). У квітні Закарпатська митниця передала для потреб прикордонних підрозділів, Національної гвардії та військового госпіталю майно на суму понад 1 млн грн. Загалом від початку 2026 року на потреби оборони в області було передано конфіскованого майна на понад 7 млн грн, а від початку повномасштабної війни – на близько 128 млн грн.

>> ПОТРЕБИ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ І ЇХНІХ СІМЕЙ

Тема ветеранів і їхніх родин залишалася одним із найважливіших соціальних напрямів у досліджуваних регіонах. Основний акцент поступово зміщується від разової допомоги до формування комплексної системи підтримки, яка охоплює працевлаштування, реабілітацію, адаптивний спорт, ветеранське підприємництво, житлові програми та супровід родин загиблих військовослужбовців.

Львівщина залишається одним із найактивніших регіонів у розвитку ветеранської інфраструктури. У квітні тут продовжували розширювати програми супроводу ветеранів, підтримки ветеранського підприємництва, адаптивного спорту та реабілітації. Показовими стали [резиденція з розвитку](#) ветеранського бізнесу, [відкриття центру](#) ветеранського та адаптивного спорту «Ліга Нескорених», а також подальший розвиток екосистеми [UNBROKEN](#).

На Закарпатті працюють ветеранські хаби, розвиваються реабілітаційні послуги та система супроводу ветеранів. Одним із найбільших проєктів є [створення](#) реабілітаційного центру 4.5.0 Recovery Center в Ужгороді, який має стати одним із ключових центрів відновлення ветеранів у регіоні.

У Чернівецькій області акцент робиться на економічній реінтеграції ветеранів через грантові програми, підтримку власної справи та розвиток ветеранських спільнот. Показовою подією став [Veterans Future Forum](#) у Чернівцях, який об'єднав ветеранів, бізнес та представників влади навколо питань працевлаштування і підприємництва.

На Вінниччині увага зосереджувалася на [соціальній адаптації](#) ветеранів і членів їхніх родин, розвитку сервісів для звільнених з полону військових, а також підтримці ветеранського

підприємництва. Показовою тенденцією є поява програм, що поєднують реабілітацію з набуттям практичних навичок і соціальною інтеграцією ветеранів. Прикладом став вінницький проєкт [«Гончарство у темряві 2.0»](#), орієнтований на ветеранів, які втратили зір внаслідок війни. Його метою є не лише психологічне відновлення, а й створення передумов для професійної самореалізації після повернення до цивільного життя.

Проєкт «Гончарство у темряві 2.0» для навчання незрячих ветеранів гончарству
[Джерело: Суспільне.](#)

>> ПІДТРИМКА МАЛОГО Й СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ

У квітні підтримка малого й середнього бізнесу в умовно тилкових областях була пов'язана передусім із [грантовими програмами](#), [релокацією підприємств](#) і кадровими потребами економіки. На Закарпатті фокус зміщується на зв'язок бізнесу з професійною освітою та формування постійних механізмів комунікації між підприємцями і владою. Одним із таких інструментів є [формат «Діалог влади та бізнесу»](#), у межах якого обговорюють кадровий дефіцит, професійну підготовку, бронювання працівників, безпекові питання й умови роботи підприємств. Окрему увагу приділяють залученню бізнесу до формування освітніх програм і розвитку дуальної освіти. Водночас низька залученість частини бізнесу до таких ініціатив свідчить про збереження певної інертності та недовіри до можливості впливати на економічну політику регіону. Додатковими викликами залишаються виїзд випускників за кордон, слабкий інтерес молоді до робітничих професій і потреба в оновленні кваліфікації майстрів виробничого навчання.

3.2. Взаємодія на рівні суспільства. Ініціативи. Довіра між групами

У березні – квітні горизонтальна згуртованість у громадах проявлялася насамперед через волонтерство, допомогу Силам оборони, підтримку медичних закладів і швидку самоорганізацію після обстрілів. Ці практики залишаються важливим ресурсом довіри між людьми, але водночас дедалі більше залежать від постійної активності волонтерів і готовності мешканців регулярно долучатися до зборів та ініціатив.

У Чернівецькій області волонтерські мережі продовжують працювати системно. Волонтерський хаб [Українського народного дому](#) в березні виготовив і передав на фронт маскувальні сітки та окопні свічки. Ініціатива [«Медик для медика»](#) розвиває проєкт підтримки військових

медиків, а благодійні фонди й локальні громади передають медичні вантажі, продукти та допомогу військовим. Показовим є й залучення громадян до благодійних заходів: під час Великоднього ярмарку в Чернівцях [зібрали](#) понад 100 тис. грн для потреб ЗСУ.

Водночас у регіонах помітні ознаки втоми від постійних зборів і волонтерських навантажень. Ядро активних волонтерів зберігається, але швидкість зборів знижується, а коло людей, які регулярно долучаються до допомоги, не розширюється. Це свідчить, що волонтерство залишається сильним ресурсом згуртованості, але вже працює в умовах виснаження.

В Одеській області горизонтальна взаємодія найвиразніше проявлялася після російських атак. Після [обстрілів](#) мешканці, комунальні служби, рятувальники та волонтерські мережі швидко включалися в допомогу постраждалим, розбір завалів, консультування щодо компенсацій і в підтримку людей із пошкодженим житлом. Така самоорганізація показує здатність громади швидко реагувати на кризу, але вона переважно працює як реакція на наслідки атак і не може замінити довгострокового відновлення житла, інфраструктури й послуг.

4. Зміни в соціальній структурі

4.1. Виклики, пов'язані зі становищем жінок, дітей і людей з інвалідністю

Питання безбар'єрності та доступності послуг залишалися важливими для громад, які приймають ветеранів, ВПО, людей з інвалідністю та родини військових. Системний підхід демонструє Львів: за [Індексом безбар'єрності](#) громад за 2025 рік місто посіло перше місце серед 24 великих громад України. Львів також передає цей досвід іншим громадам. У березні [завершилася](#) резиденція «Місто для кожного: доступність, гідність, повага» для представників 16 громад. Учасники вивчали підходи міста до доступності, роботи з ветеранами, соціального житла, реабілітації, протезування та інклюзивних сервісів.

Окремо у Львові [запрацювали](#) терапевтичні групи для жінок, чії чоловіки зникли безвісти під час війни. Вони спрямовані на психологічну підтримку жінок, які живуть у стані тривалої невизначеності.

У Чернівецькій області акцент робиться на розвитку соціальної інфраструктури в громадах. У п'яти громадах Буковини [облаштували](#) простори для надання соціальних послуг і роботи з дітьми та сім'ями. Також громада Чернівців [отримала](#) спеціалізований транспорт для перевезення людей з інвалідністю в межах проєкту GIZ «Муніципальна підтримка українських міст» за сприяння муніципалітету Мангайма.

Окремо посилюється підтримка дітей з особливими освітніми потребами. У Чернівцях [відремонтували](#) приміщення інклюзивно-ресурсного центру, де працюють логопеди, психологи, дефектологи та реабілітологи. Загалом у громаді діють чотири такі центри, що розширює доступ дітей і батьків до корекційних та реабілітаційних послуг.

У громадах поступово зростає увага до безбар'єрності, інклюзії та психологічної підтримки. Водночас значна частина таких рішень залежить від міжнародної допомоги, партнерських проєктів і співфінансування. Це посилює спроможність громад, але водночас показує, що власних ресурсів місцевого рівня часто недостатньо для повного покриття потреб жінок, дітей, ветеранів і людей з інвалідністю.

4.2. Потреби вимушених переселенців. Реагування

У моніторинговий період у регіонах паралельно працювали кілька форматів допомоги ВПО: державні субвенції на облаштування житла, місцеві програми підтримки, благодійні ініціативи й окремі проєкти тимчасового або підтриманого проживання. На Львівщині головним напрямом залишалося житло для переселенців. Область має отримати понад 52 млн грн [державної субвенції](#) на реконструкцію, ремонт і будівництво місць тимчасового та підтриманого проживання для переселенців. Між тим, координаційна комісія продовжує [формувати перелік об'єктів](#), які після ремонту або переобладнання можна використовувати для житлових потреб ВПО.

У Вінниці [продовжував працювати](#) механізм житлових ваучерів для окремих категорій ВПО. Ідеться насамперед про переселенців із тимчасово окупованих територій, які є учасниками бойових дій або людьми з інвалідністю внаслідок війни та не мають іншого житла на підконтрольній Україні території. На Буковині житлове питання також залишається ключовим. У селі Черногузи [відкрили](#) модульне містечко для переселенців, зокрема для родин військових і людей з інвалідністю. Та місць усе ще критично бракує. Дві громади області [отримують](#) понад 27 млн грн державної субвенції на ремонт і реконструкцію житла для ВПО.

В Одеській області позитивним прикладом стало [отримання](#) дев'яти безкоштовних квартир родинами переселенців із Бахмуту, Нової Каховки, Попасної, Сіверськодоонецька, Бердянська та Олешок. Але цей кейс не вирішує системної проблеми: висока вартість оренди, нестабільність доходів і конкуренція за доступне житло залишаються довгостроковими ризиками для ВПО.

4.3. Потреби добровольців територіальної оборони. Реагування. Мобілізація

Мобілізаційні процеси все ще є однією з найбільш чутливих тем у регіонах. Суспільна критика була спрямована не стільки проти самої потреби мобілізації, скільки проти способів її реалізації: примус, незаконне утримання людей, корупційні схеми, непрозорі рішення ВЛК і зловживання з боку окремих представників ТЦК. На Вінниччині резонанс викликали конфлікти між громадянами та працівниками ТЦК, зокрема інцидент у [Хмільнику](#) і блокування автомобіля ТЦК в селі [Сосонка](#). Такі випадки свідчать про ризик переходу індивідуальних конфліктів у публічні протести. Проблемною виглядала ситуація на Закарпатті, де [повідомлялося](#) про незаконне утримання людей в Ужгородському РТЦК, неналежні побутові умови, вилучення документів і телефонів, а також ігнорування стану здоров'я окремих утримуваних. Особливо йшлося про [корупційні схеми, маніпуляції](#) з реєстром «Оберіг», зняття військовозобов'язаних із розшуку та [вимагання](#) майна або коштів. Це формує стійке уявлення про інституційну кризу довіри до частини мобілізаційної системи в області. В Одесі найбільш резонансним став кейс [затримання](#) групи працівників Пересипського ТЦК і правоохоронця, яких підозрюють у вимаганні грошей, незаконному позбавленні волі та застосуванні насильства. Після цього керівників обласного та районного ТЦК усунули від виконання обов'язків, а Сухопутні війська повідомили про службове розслідування. Цей випадок став показовим, бо йшлося не про окремий конфлікт, а про можливу організовану схему всередині інституції.

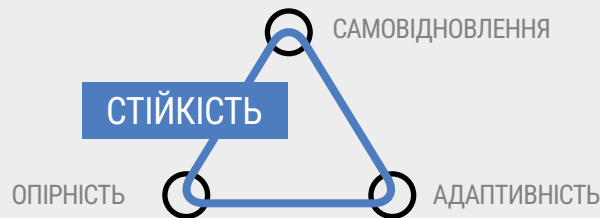
На Львівщині мобілізаційна тематика також супроводжувалася резонансними інцидентами. Найбільший розголос отримало [вбивство](#) військовослужбовця ТЦК у Львові 2 квітня під час проведення заходів оповіщення. Нападник завдав військовому ножового поранення в шию, від якого той помер. Подія набула широкого резонансу на тлі попередніх конфліктів за участю працівників ТЦК. Цей випадок виходить за межі звичних конфліктів між громадянами і представниками ТЦК та свідчить про ризик радикалізації поодиноких проявів суспільного невдоволення.

Окремою темою стали [судові рішення](#) щодо розірвання шлюбів і визначення місця проживання дітей із батьком. У Чернівецькій області різко зросла кількість таких справ після змін у мобілізаційному законодавстві, оскільки встановлення факту самостійного виховання дитини може бути підставою для відстрочки від мобілізації. За інформацією Чернівецького апеляційного суду, у першому кварталі 2026 року до суду надійшло 250 апеляційних скарг від ТЦК та військових частин на рішення місцевих судів у подібних справах, а переважну більшість рішень судів першої інстанції було скасовано. Через свій масштаб ситуація стала предметом публічної дискусії щодо можливого використання сімейно-правових механізмів для отримання відстрочки від мобілізації.

МЕТОДОЛОГІЯ ЗБОРУ ДАНИХ

Концептуальна рамка підходу Національної платформи стійкості та згуртованості

СТІЙКІСТЬ – суспільна практика на національному, регіональному й місцевому рівнях, яка створює можливості для подолання викликів і трансформації.

Ми вимірюємо її в трьох площинах:

- адаптація суспільних систем та інститутів до криз і різких змін середовища;
- самовідновлення – мобілізація громадян та інститутів для спільного розв'язання гуманітарних, соціальних і безпекових завдань;
- опірність – стабілізація моделей співпраці між владою, бізнесом і громадянським суспільством, які сприяють підвищенню рівня міжсекторальної довіри під час трансформації.

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ – стан соціальних зв'язків у суспільстві між суспільними групами (по горизонталі) та суспільством і владою (по вертикалі). Вимірюється за рівнями довіри й нормами взаємності (розвитком позитивного соціального капіталу), міцністю громадянського суспільства і наявністю інститутів управління конфліктами (наприклад, відповідальна демократія, незалежне судочинство тощо).

СТІЙКІСТЬ І СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ базуються на спільних підходах і цінностях, а також розмаїтих моделях взаємодії.

>> **ФОКУС:**

на акторах, змінах в управлінні, оцінюванні вразливості, здатності до адаптації, трансформації на відміну від повернення до попереднього стану.

>> **ЗБІР ДАНИХ:**

- тимчасово окуповані і прифронтові території: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Харківська, Чернігівська області;
- території, де не ведуться бойові дії: Вінницька, Одеська, Львівська, Закарпатська, Чернівецька області.

ДЖЕРЕЛА ДАНИХ – публікації в медіа, рішення органів влади, проекти рішень органів влади, дані опитувань громадської думки, дані з соціальних мереж, звіти неурядових організацій, будь-яка інша оприлюднена інформація. Дані збирають координатори Національної платформи стійкості та згуртованості в 12 областях, спираючись на джерела даних, власне розуміння стану справ і залученість у місцеві процеси згуртованості.

>> ПРОБЛЕМАТИКА

На тимчасово окупованих територіях:

- **Динаміка окупації.** Просування російських військ, становище окупованих населених пунктів; позиції мешканців регіону / громади / політичних сил щодо російських окупаційних і воєнних дій.
- **Зміни в системі управління.** Рішення та інформація від окупаційної влади; прояви колабораціонізму; вилучення майна; експропріація продуктів окупаційними адміністраціями.
- **Гуманітарна ситуація.** Фільтраційні дії окупаційної влади; примусова депортація та її напрямки; захоплення заручників; рекрутинг у збройні формування; характер евакуації; руйнування; доступ до медичної допомоги.
- **Робота над ідентичністю.** Робота навчальних закладів, міграція здобувачів освіти й викладачів, примусова русифікація; російські державні стандарти освіти; політика пам'яті: топоніміка, музейна справа, свята і як їх відзначають; діяльність релігійних організацій.
- **Зміни в соціальній структурі.** Виклики, пов'язані зі становищем жінок, дітей і людей з інвалідністю.

На територіях, де не відбуваються бойові дії:

- **Динаміка воєнних дій.** Обстріли / озброєння, застосоване проти мирного населення; руйнування.
- **Зміни в системі управління.** Організація діяльності органів влади й доступ громадян до ухвалення рішень на місцевому рівні; доступ до публічної інформації; координація дій волонтерів і влади, а також органів влади між собою, органів влади й військових, волонтерів і військових тощо.
- **Гуманітарна ситуація.** Доступність питної води, їжі, зв'язку, електроенергії; доступ до медичної допомоги; надання гуманітарної допомоги на регіональному рівні.
- **Зміни в суспільному середовищі.** Ставлення в громадах до змін у символіці, календарях (свята, пам'ятні дні); перейменування вулиць та інших об'єктів; робота навчальних закладів, міграція здобувачів освіти й викладачів; громадянське суспільство й бізнес, ринок праці.
- **Становище внутрішньо переміщених осіб.** Забезпеченість житлом і роботою; інтеграція в приймаючу громаду; мережування.

>> ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИХОДУ ЗВІТУ

Початковий моніторинговий звіт охоплює перші чотири місяці широкомасштабного вторгнення (лютий-червень), починаючи з 24 лютого 2022 року; звіти з 2-го по 9-й – по два місяці, починаючи з 10-го – по три, з 15-го – по два.

ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НЕЗАЛЕЖНИЙ ЦЕНТР ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Український незалежний центр політичних досліджень – неурядовий непартійний аналітичний центр.

УНЦПД з 1991 року спрямовує свої зусилля на утвердження демократії та впливового громадянського суспільства в Україні. Ми пропонуємо рішення для державної політики у сфері демократії, співпрацюємо із зацікавленими сторонами, проводимо комунікаційні кампанії.

За нашою діяльністю можна стежити на сайті www.ucipr.org.ua та в соціальній мережі Facebook – <https://www.facebook.com/UCIPR>.

Долучитися до нашої діяльності можна через різні види партнерства, написавши нам на електронну пошту за адресою: ucipr@ucipr.org.ua.

СТІЙКІСТЬ ТА ЗГУРТОВАНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Періодичний звіт на основі моніторингових матеріалів з обраних регіонів України
Випуск 17. Березень – квітень 2026 року

Електронне видання

Випуск: червень 2026 року

